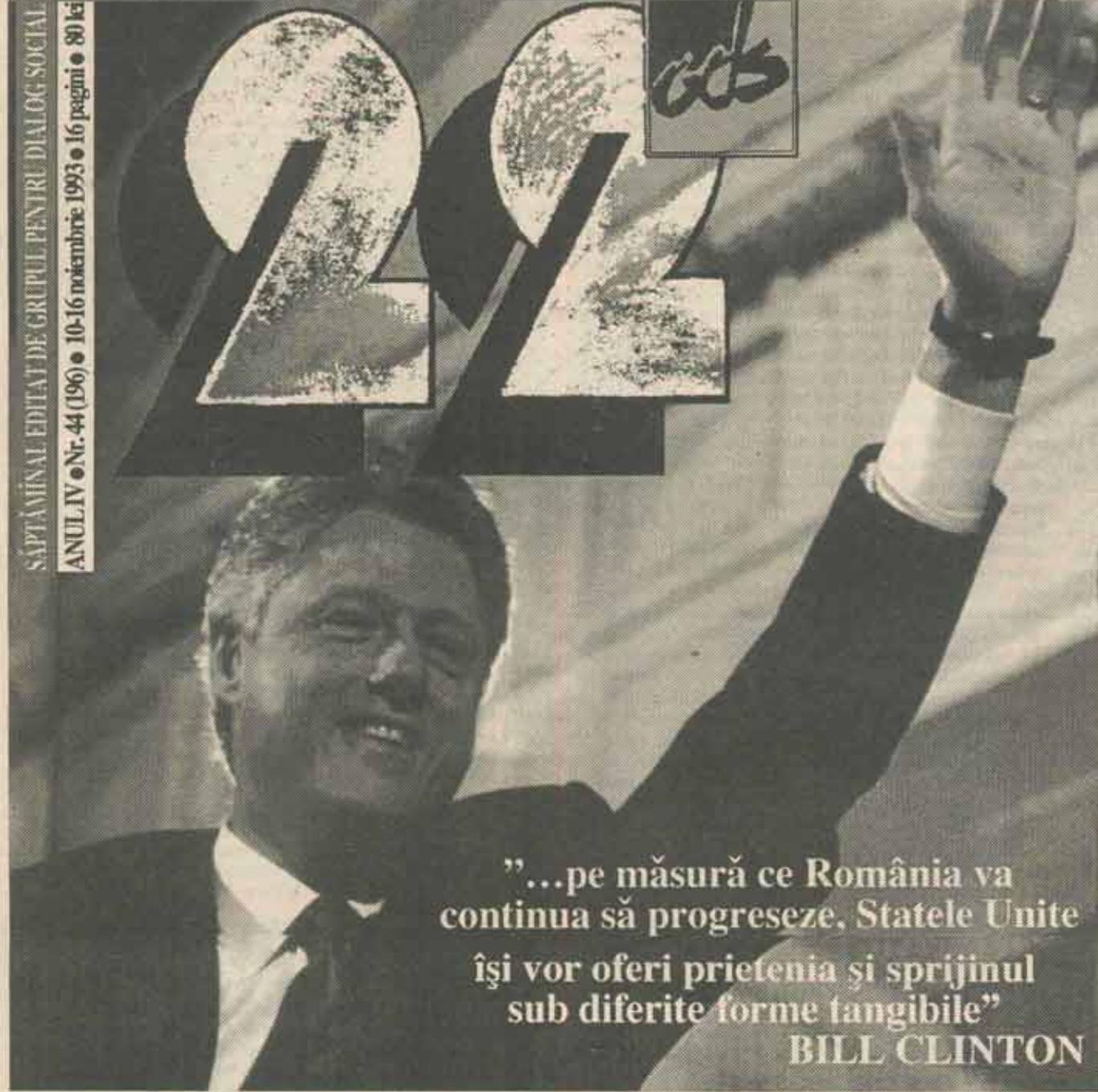

Clauza pentru România în Senatul American

pag. 8-9

SĂPTĂMINAL EDITAT DE GRUPELE PENTRU DIALOG SOCIAL
ANUL IV • Nr. 44 (196) • 10-16 noiembrie 1993 • 16 pagini • 80 lei

“...pe măsură ce România va
continua să progreseze, Statele Unite
își vor oferi prietenia și sprijinul
sub diferite forme tangibile”

BILL CLINTON

INTELECTUALII PE PROGRAMUL II

Grupul pentru
Dialog Social
în direct la TV

pag. 12

GABRIEL ANDREESCU

Alfabetizarea comportamentului politic

Machiavelli își sfătuia prinții să-i pedepsească pe supuși mai degrabă ucigindu-le părinții, decât luindu-le averile. Pentru că, dacă dispariția celor dragi mai putea fi iertată, în schimb pentru al doilea păcat aceștia îi vor urmări toată viața.

Această lecție a părut cunoscută urmașilor post-decembriști. În 1990, proaspăta Administrație făcea eforturi induioștoare pentru a-i seduce pe cetățeni, iar în paralel anihila moral și politic, fără nici un fel de scrupule, pe mai noi ori mai vechii anticomuniști. Reducerea săptămânii de lucru, sume de bani adunate în timp și returnate deodată, premieri arbitrare și produse din import în timpul campaniei electorale, nimic nu a fost uitat, pentru a obține voturile. Care s-au dat, pentru că Machiavelli avea, se pare, dreptate.

Mizeria și inflația galopantă din aceste zile nu mai au nimic cu zîmbetele promițătoare de altădată. Care, oricum, nu puteau dura decât un timp strict limitat. Ceea ce apare nou în ultimele luni este faptul că măsurile devin nu numai impopulare, ci și pur arbitrare. De la circulara Ministerului Învățământului, menită să blocheze drumurile în străinătate ale cadrelor didactice pînă la reducerile retroactive ale salariilor unor cadre medicale, se iau tot felul de decizii care irită majoritatele, ca și cum obiectivele electorale au dispărut pentru totdeauna. Oare ce anume a afectat instinctul de conservare al actualilor potențați?

Probabil, orgoliul și, în prelungirea lui, siguranța de sine. Care au în vedere nu numai controlul – astăzi strivitor – al instituțiilor, ci și credința, grăbită, că deja cetățeanul a pierdut speranța într-o alternativă politică.

În fond, tocmai astăzi omul necăjit este mai îndreptat să caute o salvare. El are o teribilă nevoie să investească într-o soluție, cu condiția ca un grup, un partid, să dea dovezi de credibilitate. De mai bine de un

an lui i se vorbește despre reașezările doctrinare. Mai ales după alegerile din 1992 el este asigurat că diletele lui de alegător vor fi rezolvate dacă vom rămâne cu un singur partid creștin-democrat, cu un singur partid social-democrat și unul liberal. Ca și cum victoria FDSN ar fi fost datorată unei doctrine de partid.

Partidele noastre nu sunt în fază maturizării, ci a alfabetizării politice. Înainte de subtilitatea concepțelor, ele au de atins stabilitatea comportamentelor.

Un parlamentar trebuie să meargă cuminte ca la școală la Cameră sau la Senat; în alte părți nu are dreptul să lipsească de la vot nici dacă sănătatea, în principiu, o cere. Un parlamentar este obligat să urmeze strict ceea ce hotărâște partidul. Nici un fel de politică nu este în stare să ducă formă unei care nu oferă tuturor parlamentarilor săi explicații pentru cum să voteze și de ce să voteze într-un fel, și nu în altul. Cind votul devine o problemă de conștiință – și sunt astfel de cazuri, cum ar fi problema avorturilor – tot partidul decide libertatea de opțiune a membrilor săi.

Iar un primar care să ducă o politică contrară susținătorilor, acesta este bun numai într-un muzeu al aventurierilor de o legislatură.

Pentru un occidental, toate aceste reguli constituie alfabetul conștiinței sale civice. După dezgustul de politică – demonstrat de sondaje – cred că ele fac parte și din subconștiul, mai puțin alfabetizat, al cetățeanului român. În condițiile de viață pe care actuala guvernare le-a creat, acest subconștiul poate bascula opțiunile. Imaginile halucinante date de Televiziune luni 8 noiembrie, cu muncitori sau țărani pe punctul de a se răscula, au fost convingătoare. Nu “educația” cetățenilor avem de așteptat, ci revelația oamenilor politici că au de invățat alfabetul datoriei publice.

Regele Mihai

pag. 6

vine în țară
de 1 Decembrie

pag.
11

De ce este
respinsă
intrarea
țărilor fost
comuniste
în NATO

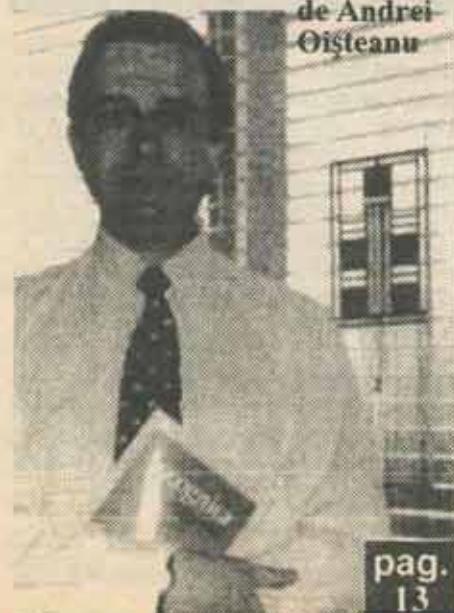
Pierre
Hassner
la GDS

Ioan Petru Culianu

Călător în lumea
de dincolo

Un studiu
de Andrei
Oîsteanu

pag.
13

Scrisoare către cititor

Gabriela Adameșteanu, redactor-șef

Domnului Iuliu Vicar,
medic primar, Cluj

Citindu-vă scrisoarea al cărei prim paragraf mă felicită "cordial" pentru modul în care i-am răspuns d-lui Victor Neumann, m-am tot întrebat dacă am în față o banală provocare sau o scrisoare autentică din partea unui legionar fanatic. Dacă vă răspund, este pentru că am optat pentru această a doua ipoteză (că aveți o existență reală și o ideologie agresivă, de tristă amintire), ca nu cumva să nedreptășesc un om – chiar și unul apartinând acelei categorii care nu prea dă dialogului șanse de reușită. În plus, nu-i exclus ca unele dintre afirmațiile dvs. aberante să fie împărtășite și de alti cititori. M-am simțit de aceea obligată și eu să fac următoarele precizări:

1. De fapt nu știu pentru ce mă felicită. Intrucât chiar și în privința lui Mircea Eliade avem păreri totalmente opuse. Pornind de la discuția avută cu I.P. Culianu, eu consider apropierea lui Mircea Eliade de Mișcarea Legionară drept o rătăcire de moment (un moment care a durat cîțiva ani, într-o existență însă destul de lungă). Chiar dacă acel moment nu a fost explicit abjurat niciodată, bănuiesc că s-a produs mai ales datorită fascinației exercitate de Nae Ionescu și preșunției climatului interbelic, cind mulți dintre intelectuali (nu numai români) s-au aflat sub influența ideilor extremiste – fie de dreapta, fie de stînga. (Aceasta fiind și una dintre deosebirile esențiale față de epoca în care trăim, cind doar caricaturi intelectuale, gen Vadim Tudor sau Adrian Păunescu, mai arborează steaguri extremiste.) Mai cred că, în deceniile petrecute în Occident, Mircea Eliade nu a fost posesorul acelei "stări de conștiință" legionare despre care vorbiți (citindu-l pe Corneliu Zelea Codreanu), ba chiar dimpotrivă: dovedă mărturia pe care am publicat-o în nr. 32, apartinând Julianei Geran Pilon. Considerindu-l pe Mircea Eliade un veritabil portretul legionar, vă apropiați (din acest punct de vedere) mai mult de opinia d-lui V. Neumann decît de a mea.

Stimață Doamnă Adameșteanu,

Articolul "Viața secretă a Academiei" ("22", IV, nr. 27, 15-21 iulie 1993, pag. 11) cuprinde o omisiune cind reproduce propunerea de modificare a articolului 29 din Statutul Academiei Române privind alegerea directorului unui Institut de Cercetare al Academiei.

Am conditionat adoptarea acestei propunerii de modificare, adăugind următoarea precizare:

"Propun trei reprezentanți ai unității în cauză, care se cuvine să alibă 50% din vocile Comitetului de selecție."

Dinu C. Giurescu"

Această precizare NU apare în facsimilul reprobus de revista "22", nr. 27, pag. 11.

Propunerea mea are în vedere situația în care un Comitet de selecție ar încerca să impună un director ce nu ar fi acceptat de cercetătorii institutului în cauză.

Cunosc străduința revistei "22" de a-și informa corect cititorii și de aceea vă rog să binevoiți a publica precizarea de mai sus.

Cu stimă,

DINU C. GIURESCU
14 octombrie 1993

În legătură cu articolul "Cercetarea științifică între impostură și probitate" apărut în nr. 41 (1993) din 20-26 octombrie al revistei "22" vă rog să-mi publicați punctul de vedere ca drept de replică:

Este regretabil faptul că o serie de personalități din Academia Română discută probleme legate de cercetarea științifică românească, vizând direct noul proiect al Legii privind organizarea activităților de cercetare-dezvoltare promovat recent la Parlament, fără să invite și specialiști din afara cercetării academice.

De fapt, ce reprezintă strict statistic, cercetarea științifică din Academia Română? Un număr de 60 instituții publice bugetare de cercetare științifică numărind 3.173 specialiști cu studii superioare (4,9% din totalul pe întreaga țară) cu o cifră de afaceri conform bilanțului la 31 dec. 1992 de 3,04 mld. lei (3,24% din total).

PRETUL ABONAMENTELOR DEJA CONTRACTATE NU SE MODIFICĂ, INDIFERENT DE SCHIMBĂRILE ULTERIOARE ALE PREȚULUI REVISTEI.

LA SEDIUL REDACȚIEI PUTEȚI CUMPARA DIN STOC.

Numere, după cum urmează: din anul 1990 numerele 12, 14, 15, 16, 17, 18, 20, 21, 22, 25, 28, 29, 38, iar din anii 1991 și 1992 – orice număr. Exemplarele vechi sunt comercializate la prețul actual al revistei. De asemenea, redacția "22" ține la dispoziția doritorilor "Raportul asupra evenimentelor din 13-15 iunie" (120 lei), precum și Edițiile speciale: "22" – "Suspiciune de fraudă" (50 lei), "Oslobodenje" (30 lei).

650 lei

pe trimestru costă abonamentele cu jumătate de preț oferite de revista "22" – sponsorizate de INSTITUTUL PENTRU DEMOCRAȚIE ÎN EUROPA DE EST și ASOCIAȚIA EST-LIBERTÉS – pentru PENSIONARI, CADRE DIDACTICE, ELEVII, STUDENȚI, FOȘTI DETINUȚI POLITICI, VETERANI DE RAZBOI.

Cei interesați să rugăți să expedieze prin mandat poștal sumă de 650 lei pe adresa: **Revista "22" cont 45103532, BCR Filiala sector 1, Str. Londra nr. 10, București.** Totodată, cei interesați să rugăți să trimite adeverințele corespunzătoare (talon de pensie, adeverințe de la școală etc.) pe adresa: **Revista "22" Calea Victoriei 120, sector 1, București, cu specificarea pentru Serviciul de Difuzare.**

Adeverințele pentru abonamentele cu jumătate de preț sunt valabile pentru un an de zile. Cei ce nu fac parte din categoriile amintite pot beneficia de reducere dacă contractează abonamente prin intermediul redacției, după cum urmează: ● reducere cu 24% (costul abonamentului este de 900 lei pe trimestru) pentru abonamentele cu ridicare de la sediu (Calea Victoriei 120), cu posibilitatea păstrării exemplarelor; ● reducere cu 10% (costul abonamentului este de 1.050 lei pe trimestru) pentru abonamentele cu expediere prin poștă.

2. Interesul lui Mircea Eliade față de doctrinele orientale, față de istoria religiilor etc. e doar unul dintre argumentele că nu răspunde definitiv lui Petre Tuțea (citată de dumneavoastră) – "legionarul este românul absolut". De altminteri, ambele citate (din C. Zelea Codreanu și din Petre Tuțea) sună empatice și ridicol, probind doar lipsa de gust a celor care le mai utilizează acum.

3. A pretinde că Mișcarea Legionară nu a fost antisemita este o minciună în cea mai bună tradiție comunism (misticarea istoriei, negarea adevărului care sare în ochi). A pretinde că "nu există probă că vreun evreu ar fi căzut victimă răzbunării legionare", la fel.

4. Scrisoarea dvs. abundă în afirmații de același gen. De aceea, mă voi mai opri doar la una dintre ele: "Legionarii nu s-au răbufnit cu evrei, ci cu români trădători, vinduți ocultei iudeo-masonică. Dovadă: ei i-au impuscat pe români vinduți I.G. Duca, Armand Călinescu, Argeșanu, Virgil Madgearu". Mi-e greu să-mi imaginez că în România anului 1993 mai există un astfel de intelectual ca dvs. care să justifice aceste crime rușinoase care au devastat România interbelică. Cu cîțiva ani înainte de Revoluție am avut șansa să citeșc Memoriile lui I.G. Duca, să-i admir talentul literar excepțional, să apreciez statura omului politic. M-am gîndit de multe ori că, fără moartea neașteptată a lui I.C. Brătianu în 1927 și fără assasinația lui I.G. Duca șase ani mai tîrziu, harta politică a României și stabilitatea ei ar fi fost, poate, altă. Resimt și acum la fel de dureros, de parcă s-ar fi petrecut ieri, golul lăsat în viața politică românească de moartea aceluia prim-ministru care umbria fără body-guards (desigur fusese anunțat de ceea ce i se pregătește) și care, într-o țară cu tradiție de corupție, avea în buzunar numai doi poli. Acum, cind vedem cit de greu se creează liderii politici, am putea să înțelegem mai bine distrugerea de valori infăptuită de "echipele morții".

7. Șantajul din finalul scrisoarei dvs. – "Sper să îmi publicați, mult stimată Doamnă, această scrisoare... la «Scrisori de la cititor». Dacă nu o veți face, voi realiza că adevărul director al revistei «22» este V. Neumann" – mi-a îngăduit din nou să sper. Poate că totuși nu mai există în țară oameni reali, opinii politice de genul celor expuse de scrisoarea dvs. Poate că am în față doar o banală provocare.

GABRIELA ADAMEȘTEANU

Nu vrem să facem din aceasta o polemică, oricără pot fi invitate personalități din "restul cercetării românești", care reprezintă 60.000 cadre cu studii superioare, 400 unități specializate și un volum de activitate la nivel 1992 de 90 mld. lei – mai ales că în acest sector cheltuielile și modul de valorificare sunt controlate de Guvern – și care pot să-și exprime opinia despre activitatea de cercetare academică... finanțată exclusiv din bugetul central de stat.

Am fi foarte mulțumiți dacă pe viitor, toti invitații la astfel de discuții vor fi bine informați asupra problemelor programate, mai ales cind există materiale suficiente și să nu se mai emîtă păreri în necunoștință de cauză, care pot da naștere la confuzii regretabile.

Vă mulțumesc.

Ministrul Cercetării și Tehnologiei
DORU DUMITRU PALADE

IMPORTANT

Stimați abonați,

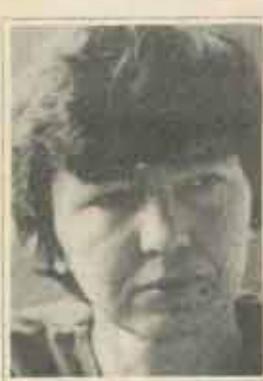
Deoarece sumele expediate prin mandat poștal ajung foarte greu în contul nostru, vă rugăm să vă prelungiți abonamentul cu o lună înainte de a expira, astfel încât redacția să poată lua cunoștință de intenția dvs. Veți evita astfel intreruperea abonamentului "22".

Revista "22" anunță exclusivitatea difuzării sale în străinătate. Difuzorii de presă neautorizați de redacție (inclusiv RODIPET) vor trebui să răspundă conform prevederilor legale.

CITITORII DIN STRĂINĂTATE se pot abona la revista "22" depunind costul abonamentului în conturile noastre deschise la **Banca Comercială Ion Tîrcă S.A. București, Str. Doamnelor nr. 12**: pentru dolari în contul 4120253230, pentru franci în contul 4120253231, pentru franci francezi în contul 4120253235 (cu specificația: PENTRU REVISTA "22") sau trimînd un cec (money order) pe adresa: Revista "22", Calea Victoriei 120, cod 70179, sector 1, București, România. Costul unui abonament pentru zona europeană este de **80 dolari** pe an (40 dolari pe 6 luni, 20 dolari pe trimestru) sau echivalentul în orice monedă convertibilă: **141 DM** anual (70 DM pentru 6 luni, 35 DM trimestrial), **600 franci francezi** anual (300 franci pentru 6 luni, 150 franci trimestrial). Pentru celelalte continente, prețul unui abonament este de **100 dolari** anual (50 dolari pe 6 luni, 25 dolari trimestrial) sau echivalentul în orice monedă convertibilă.

TIA SERBĂnescu

Oglinda fermecată

Din cind în cind, președintele Iliescu simte nevoia să aprezeze situația din țară și să comunice rezultatul activităților depuse în perioada scură de la ultima

sa apariție televizată. Nimic mai firesc. Nefișesc este modul în care se desfășoară această comunicare. De regulă, pentru a părea neconvențional, mesajul preșidential îmbrăcat formă unui interviu în care doi reporteri – unul pentru problemele interne și altul pentru cele externe – își fac datoria de a emite întrebări ce par dinainte stabilite, după care urmează un lung monolog preșidențial. Această parodie de interviu se întinde pînă cînd se epuizează conștiințios punctele prevăzute. Nimic nu tulbură acest ritual și nici o întrebare nereverentiosă nu se adaugă protocolului de dialog. Ultima ecranizare TV a discursului preșidențial fragmentat în cîteva capitulo i-a avut ca "băletă de întrebări" pe d-nii Emanoil Valeriu și Nicolae Melinescu care s-au străduit să mimeze spontaneitatea profesională exclusiv prin zîmbetele cu care acompaniau accesele de veselie ale președintelui dintre un act și altul. Ce a comunicat astăzi, din acest cadru aseptic, dl. președinte națunii sale confruntate cu o nouă creștere a prețurilor? Ce a transmis dl. Iliescu poporului nostru harnic și modest aflat în pericolul să î se apluce de-a tîta modestie și să nu-și poată plăti întreținerea pe timp de iarnă?

Încă de la primul așa-numit răspuns la așa-numita primă întrebare, dl. președinte ne-a asigurat că anul pe care-l încheiem este primul an bun de după Revoluție. Principala reușită ar fi că am atins un maximum de stabilitate care a smuls aprecierea străinătății. Acest prim an fast ar fi și anul în care "pentru prima dată s-a prezentat în fața Parlamentului un program coerent de guvernare". De asemenea, "anul acesta a marcat pași importanți pe linia reformei".

O sumedenie de "premize" favorabile și realizări "pozitive" au împodobit rînd pe rînd toate sectoarele societății pe care președintele le-a bîfat conștiințios. Felul în care dl. Iliescu a reușit să prezinte în roz un tablou pe care realitatea l-a zugrăvit atât de negru ne-amintit de vremurile pe care n-am apucat să le uităm. "Programul" d-lui Văcăroiu, care s-a prezentat la votarea în Parlament cind sub numele de "strategie", cind sub numele de "proiect", pînă cind, plătisită să-l tot caute în buletinul de identitate, parlamentarii l-au votat cu gîndul că s-îr lămurî pe parcurs, o fi coerent dar nu în sensul reformei. Faptul că am primit elauza și am intrat în Consiliul European nu se datorează în nici un fel programului reformist al Guvernului – ci constituie mai degrabă un fel de a obliga Guvernul să aplice reforma. Singura "inerție" depistată de dl. Iliescu printre atîtea succese, între care și faptul că "lună de luna se marchează sporuri de producție", ar fi în domeniul marii privatizări. De ce, dacă se marchează atîtea sporuri de producție, prețurile cresc în loc să scădă, dl. președinte nu ne-a mai explicat. În cel privește, "președintele fiind obligat prin Constituție să se intereseze" în toate problemele – cind în chip de "receptor", cind în chip de "factor de impulsione al factorilor de putere" –, dl. Iliescu s-a declarat multumit de felul în care s-a încadrat "în litera Constituției".

Guvernul, de asemenea, a funcționat după gustul d-lui Iliescu, înînd-o într-un maraj continuu. Singura putere care pare să incerce lucrurile în țară ar fi Parlamentul. De la veselia satisfăcută cu care încheia notele pe anul guvernamental în curs, dl. Iliescu a trecut la o expresie posomorită, evocînd în-

disciplina parlamentară. Faptul că polemicile parlamentare sunt de regulă isprava provocărilor lansate de partidele subalterne partidului proprietate personală al președintelui n-a mai intrat în discuție. Judecînd după obstinația cu care toate pisicile moarte sunt aruncate în oglindă Parlamentului, se pare că dl. Iliescu a cam pus gînd rîu instituției.

Cu bine cunoscută suficientă și superficialitate cu care liderii din clasa politică pregătîță la Moscova își escaladează propriile contradicții prezentîndu-le drept mari succese, dl. Iliescu nu s-a sfîrtit să se autocompare cu Bill Clinton în materie de schimbare a cadrelor. Si Clinton schimbă funcționarii înlocuindu-i cu alții din echipă să și acest lucru nu deranjează pe nimăn, a apreciat dl. Iliescu. La noi, s-a mirat domnia sa, aceste schimbări "capătă conotații" negative. Tendința d-lui președinte de a-și justifica acțiunile invocînd președinții celebri (Kennedy, De Gaulle) indică nu numai o evaluare exagerată a proprii persoane, ci și o falsificare a comparației. Este evident că la noi schimbările fiind în sensul restaurației cadrelor comuniste, ele capătă imediat o "conotație" care n-are nici o legătură cu schimbările din America. După cum "economia socială de piață", de care este foarte mîndru dl. președinte și partidul său, PSDR, n-are nici o legătură cu "economia socială de piață" din Elveția și Germania. Zadarnic face caz dl. Iliescu de această identitate onomastică; realitatea nu ține seama de faptul că imită etichete. În fine, credincios tradiției de a nu pomeni decît lucrurile care îplac în lumina care-i convine, trio-ul de la TV a evitat discuțiile despre aderarea Basarabiei la CSI, procesul de la Tiraspol, negocierile cu NATO și negocierile cu FMI. Partea de "politică externă" fiind consacrată voiajelor în America Latină și în Africa francofonă n-a făcut decît să reia buna părere despre sine a președintelui în calitate de "componentă esențială a diplomației actuale". Toată această paradă de narcissism a durat o oră întreagă. Mizeria țării dispăruse și, ca într-o oglindă fermecată, realitatea d-lui Iliescu devine de nerecunoscut. Era acea realitate de congres în care maximum de "conotație" negativă admisă era reprezentată de lupta dintre bine și mai bine. Si pentru că asemănarea să nu fie întîmplătoare, dl. Iliescu a anunțat elaborarea unei strategii naționale, o "platformă" unică la care să se conecteze toată suflarea: partidele, sindicatele, Guvernul. Această "strategie" ur urma să ajute partidele și guvernele în activitatea lor și în elaborarea propriilor programe. Cu alte cuvinte, dl. Iliescu pregătește programul unic. Partidelor nu le-ar rămîne decît să-l copieze și să schimbe cite-un cuvînt pe ici-pe colo ca să se vadă carecarea varietate.

Întrebarea care se impune în privința acestei strategii pe care președintele a anunțat că o elaborează, la inițiativa sa, "un nucleu de specialiști" este dacă se va repeta scenariul cu reforma economică. După cum se știe, președintele și-a făcut un titlu personal din programul reformei elaborat în 1990 de un colectiv de specialiști condus – la sugestia sa – de acad. Postolache. La vremea respectivă, dl. Iliescu și-a revendicat quasi-exclusivitatea meritelor privind proiectul de reformă pe care l-a considerat unul din cele mai înaintate din Europa. Astăzi constatăm că abia Guvernul Văcăroiu a prezentat în acest an "primul program coerent de guvernare" și "pași importanti pe linia reformei", ceea ce înseamnă că dl. Iliescu se delimită de "propria reformă" de care era atît de satisfăcut în 1990.

Asta înseamnă că președintele, ca și reforma, nu ține la coerență.

HORATIU PEPINE

Puțin îi pasă Guvernului de Parlament

Cum să determine Guvernul să accepte dezbaterea publică a deciziilor importante? Asocierea la Comunitatea Europeană, bunăoară, s-a făcut fără o serioasă dezbatere în Parlament. O persoană inițiată din Guvern, un om mai liberal decît dl. Văcăroiu, deși fără preocupă doctrinare, credeă chiar că prevederile acestui acord sunt suficiente pentru alcătuirea unui program de guvernare. În orice caz, că prevederile acordului împuținează opțiunile posibile. Apoi, creditele pe care le negociază Guvernul sunt însotite ele însele de limitări serioase. E adevărat că mulți dintre cei care înțeleg importanța reformelor se bucură că o serie de angajamente oficiale au trecut cu discreție, protejate de atîtea previzibile contestații venite din propria tabără. Dl. Isărescu, mai expus decît alții, a fost silit să dea explicații și a făcut-o cu vizibilită neplăcere, ocolind, așa cum bine au observat adversarii săi, chestiunile mai delicate. Guvernul, la rîndul lui, se teme să dea explicații. Se teme de propria sa majoritate parlamentară să explice ce înseamnă acordul european sau care ar fi urmările unei politici monetare agreeate de finanțele internaționale. Pe de altă parte, ascunde cît poate de ochii Opozitiei cuantumul și mecanismele atîtor subvenționări, operînd rapide modificări într-un buget la fel de fluctuant ca anotimpurile. În fine, Guvernul se teme de sindicate și negocierile pe tema indexărilor au mereu aspectul unei dramatice hărțuile. Sindicaliștii înțeleg prea bine ce se întîmplă, dar așteaptă, în schimbul sacrificiilor pe care le pretinde Guvernul, garanția unor schimbări radicale. Toate încercările de pînă acum de a determina Guvernul să accepte o dezbatere publică au eşuat. Moțiunile înaintate de Opozitie au fost întîmpinate cu o stupidă agresivitate și discuțiile au fost deturnate de profesioniștii diversiunilor parlamentare.

Obosită, Opozitie caută defecți de formă și se complacă în plătică-dezbateri juridice. Insistența cu care a încercat să demonstreze neconstituționalitatea unei remanieri de guvern, fie că are sau nu dreptate, pare să fie semnul unei scăderi de vitalitate.

Noi suntem totuși departe de acele parlamente în care deciziile se iau consensual și în care și firesc să lipsească dezbatările. În Germania, după 1967, cind s-a realizat coaliția dintre creștin-democrați și social-democrați, a apărut conceptul de "opozitie fără alternativă", ceea ce înseamnă că programele partidelor nu sunt irreducibile și că sunt ușor armonizabile. Actul de guvernare devenise foarte tehnic, iar dezbatările parlamentare își pierduseră din importanță. Nu poate fi cazul nostru. Dîncolo de aspectul tehnic, firesc, al administrației în plan general economic, mari probleme ale societății noastre, de la agricultură, privatizarea industriei și pînă la restaurarea dreptului de proprietate asupra bunurilor confiscate de comuniști, nu pot fi rezolvate, bunăoară, prin metoda avantajelor comparative, ci presupun, fără îndoială, o decizie politică, o opțiune fundamentală, care nici nu poate fi susținută prin studii de eficiență. E limpede, prin urmare, că Guvernul nu poate confisa decizia fără riscul de a fi sanctiunat. Si totuși refuză să dea socoteală. I se cere să propună un program de guvernare și oferă o sumară declarație de intenții. I se cere să facă o listă a priorităților și propune un program legislativ cu 50 de proiecte. În plus, propune un buget flexibil, rezervîndu-și dreptul de a opera asupra lui după împrejurări, în afara oricărui control parlamentar. În ultimul timp negociază cu Fondul Monetar Internațional deschiderea unor linii de credit, vitale pentru noi, în Parlament însă nu se știe prea bine ce conține scrisoarea de intenții expediată la Washington. Desigur, acordul odată încheiat va fi prezentat Parlamentului spre aprobare, dar va fi un gest pur formal. În aceste condiții, partenerii Guvernului nu mai sunt partidele parlamentare, ci mai curind mediile politice și financiare internaționale, care, fără să pună condiții explicite, trasează inevitabil un cadru cu limitări exacte.

Puțin îi pasă Guvernului de Parlament, spunea deunăzi un lider al Opozitiei. Si totuși există mecanisme parlamentare, născute chiar din nevoia de a controla ce face Guvernul și care rămîn nefolosite sau, mai adesea, prost folosite. Aproape un sfert din timpul ședințelor în plen sunt consumate cu interpelații la adresa Guvernului. Iată un foarte bun prije, s-ar spune, ca ministrul interpelat să vină să dea socoteală de felul cum își îndeplinește mandatul. În realitate nu se întîmplă așa. Interpelările au cel mai adesea subiecte cu totul particulare, care puse cap la cap nu pot da seamă de activitatea unui minister. Deputatul poate întrebări ca să nu-și dezamăgescă alegătorii sau prietenii. Aceste interpelații pot fi utile ca o modalitate de informare, de comunicare, dar, pe de altă parte, cantonarea interpelațiilor în chestiuni periferice lipsesc Parlamentul, și cu deosebire Opozitie, de singurul instrument de care se poate folosi efectiv pentru a-i săli pe membrii Executivului să se plece în fața autorității legislative. Altădată evenimente parlamentare, interpelații de astăzi sunt o colecție meschină de întrebări întîmplătoare. Interpelarea nu are nici un prestigiu și prin urmare nici ministrul nu se simte indemnătă să-i acorde prea mare importanță. Pentru cel chestionat, o zi la Parlament, mai ales dacă nu are simțul umorului, e o corvoadă ca odinioară ședințele lungi și inutile. Dar prestigiul nu se decretează, el se cîștigă.

DANIEL VIGHI

România în Consiliul Europei (III)

Respectarea drepturilor omului este unul dintre principiile fundamentale care stau la baza înființării și funcționării Consiliului European. În anul 1948, în orașul La Haye s-a ținut un Congres al Europei democratice la care s-a adoptat o rezoluție care prevedea crearea Consiliului European. Redăm în continuare un fragment semnificativ din acest text:

"Congresul:

Estimind că unionea sau federația care se va naște trebuie să rămână deschisă tuturor națiunilor europene guvernante democratice care se vor angaja să respecte o cartă a drepturilor omului;

Decide să creeze o comisie pentru a îndeplini cît mai curând posibil sarcina dublă de a redacta această carte și să enunțe normele la care un stat trebuie să se conformeze pentru a merita numele de stat democratic" (Collection "Documents européens", *Vade-mecum de la Convention européenne des Droits de l'Homme*, Conseil de l'Europe, Strasbourg, 1991, p. 12).

Am subliniat pasajele din rezoluția de înființare a Consiliului European pentru a marca relația strânsă pe care statele fondatoare au stabilit-o între respectarea drepturilor omului și calitatea democratică a unui regim. Aceeași idee este reluată în articolul 3 din Statutul Consiliului European în care este exprimat angajamentul conform căruia fiecare membru al Consiliului recunoaște preeminența dreptului și "principiul în virtutea căruia orice persoană plasată sub jurisdictia sa trebuie să se bucură de drepturile omului și de libertățile fundamentale" (apud *Vade-mecum*, p. 12). Importanța respectării drepturilor și libertăților omului este prezentă și în alte dispoziții statutare ale Consiliului. Foarte importantă pentru opinia publică românească și, mai ales, pentru guvernanții români se arată a fi articolul 8, care stipulează faptul că atunci cînd un stat violează grav drepturile și libertățile fundamentale ale omului el poate fi suspendat sau chiar expulzat din Consiliu. Articolul acesta ne apare cu atât mai important cu cît, conform unei practici în cîtățenie în vechiul regim, la noi s-au ocultat sistematic angajamente internaționale prin proiectarea sau încercarea de proiectare în afara țării a unor imagini false care să dea doar impresia respectării obligațiilor asumate prin semnatura depusă pe anumite tratate și convenții internaționale.

Opinia publică trebuie să cunoască și faptul că, după ratificarea unui tratat, acesta intră în patrimoniul legislativ al țării respective, în așa fel încît o lege internă nu poate modifica sau suspenda acțiunea legii internaționale la care țara respectivă este semnatată. Această prevedere este, de altfel, prevăzută în Constituția României, însă ea va trebui să nu rămână literă moartă.

În sistemul internațional al drepturilor omului există norme juridice care au un caracter imprejur și trebuie respectate necondiționat de către toate statele. Principiul se numește *jus cogens erga omnes* și se referă la sclavie, piraterie, agresiunea impotriva unui alt stat, împreună cu drepturile fundamentale ale omului, cum ar fi dreptul la viață (în care se inscrie și abolirea pedepsei cu moarte), interdicția torturii și a tratamentului inuman și degradant, ca și dreptul la non-retroatrivitățea dreptului penal. Conform acestui drept, nimeni nu poate fi arestat înainte ca legea să fi existat. Singura excepție a constituit-o tribunalul de la Nürnberg, care a judecat după ce a creat legea care definea conceptul juridic de crima impotriva umanității.

Deosebit de importantă pentru noi este *Convenția europeană pentru prevenirea torturii și a pedepselor și tratamentelor inumane sau degradante* semnată la Strasbourg la 26 noiembrie 1987 și intrată în vigoare la 1 februarie 1989. Această Convenție instituie un Comitet european însărcinat cu supravegherea aplicării dispozițiilor legale ale Convenției. În articolul 2 al Convenției, statele semnatare se obligă să autorizeze vizite în închisorile sau oriunde autoritățile publice au privat

de libertate anumite persoane. Statul semnatar asigură membrilor Comitetului posibilitatea de a se deplasa oriunde pe teritoriul statului fără restricții. De asemenea, membrii Comitetului trebuie să aibă accesul liber la oricare informații din partea celor privați de libertate, ca și de la oricine altcineva care le poate furniza informații utile.

În *Convenția europeană a drepturilor omului* există un articol, al saptelezecelea, foarte interesant deoarece arată felul în care democrațiile europene au încercat juridic să își apere patrimoniu valorilor democratice. Se spune în acest articol că nimeni nu poate folosi drepturile conferite de prezența convenție în vederea suspendării lor. Principiul a fost enunțat de Saint Just, care a afirmat primul că nu trebuie acordată libertate dușmanilor libertății. În acest fel a ajuns la putere Hitler și în același mod au conceput ideologiile de extrema stîngă strategia ajungerii lor la putere, folosindu-se de libertățile burgheze pentru a instaura dictatura proletariatului. În baza acestei prevederi legale, Partidul Comunist din fostă Germanie Federală a fost scos în afara legii, deoarece avea prevăzut în programul său politic suspendarea pluralismului politic, conform cunoșterei teze a rolului unic.

Să, în sfîrșit, un articol extrem de important pentru noi este articolul 25 al *Convenției europene*, care acordă dreptul oricărora persoane fizice sau organizații non-guvernamentale să adrezeze plingeri sau reclamații împotriva statului semnatar al Convenției. Aceste plingeri se înaintează către Secretarul General al Consiliului European, prin care este sesizată Comisia europeană a drepturilor omului, și, mai apoi, Curtea europeană a drepturilor omului. În articol se prevede în mod explicit că plingerea aceasta se referă exclusiv la violările drepturilor omului. În articolul următor se prevede și faptul că cererea nu poate fi înaintată Comisiei decât după ce reclamantul a epuizat toate căile interne de atac și a utilizat formele de recurs prevăzute de dreptul intern. De asemenea, pentru a fi acceptată de Comisie, plingerea trebuie să nu fie anonimă, să nu fie redactată în termeni abuzivi la adresa statului în cauză, să prezinte, altfel spus, obiectiv și fără considerații personale, violarea sesizată și, de asemenea, să nu fi fost prezentată anterior altor organisme internaționale. Orice persoană care se adresează Comisiei are dreptul la un răspuns din partea acesteia. Gradul de acceptare al cererilor este, la o medie de 5.000 pe an, o acceptare de 1.800. După ce plingerea este considerată ca fiind acceptată, în cazul în care informațiile acesteia nu sunt complete, un raportor poate cere altele statului în cauză. După ce plingerea trece de Comisie ajunge în fața Curții europene a drepturilor omului prin intermediul Comisiei. Autorul plingерii nu poate să compară decât în fața Comisiei care delegă un reprezentant la Curte. Aceasta decide în legătură cu cazul în sprij în ședință publică. Procedura este destul de greoaie pentru că, să nu uităm, la acest nivel, individul se judecă chiar cu statul căruia îi aparține. Organul final de decizie în acest parcurs este Comitetul de Miniștri, care se comportă în felul unui guvern cu atribuții executive și de decizie. În această situație, Comitetul de Miniștri poate proceda într-un fel minim în planul consecințelor politice și legislative inițind negocieri cu statul împotriva căruia s-a pronunțat Comisia și Curtea în vederea despăgubirii, pecuniare în general, a celui care a fost lezat în drepturile sale. În același timp însă, Comitetul de Miniștri poate decide într-o manieră radicală cerind statului în cauză să modifice legea internă la nivelul standardelor impuse de *Convenție* și *Protocolul Consiliului European*.

De cînd funcționează organismele Consiliului European au fost multe situații în care statele au pierdut procese intentate de persoane fizice sau organizații non-guvernamentale. Studierea lor este foarte interesantă și arată procesul de ameliorare a democrațiilor europene și nivelul înalt pe care persoana umană îl dobîndit în relația ei cu puterea statală în lumea occidentală.

GHEORGHE SCHWARTZ

Baba și politicienii

În anul 1453 al erei noastre, în luna mai, Constantinopolul ultimului împărat bizantin își trăia sfîrșitul. Atacurile lui Mohamed al II-lea se succedau în valuri, în timp ce Constantin al XI-lea, cu o armată minuscule, opunea o rezistență disperată. Aliații, cei două mii de luptători venetiene de elită, nu răceau decât să demonstreze incapacitatea perenă a Occidentului de a realiza situația. Să, în vreme ce metropola răsăritului era trecută prin foc și sabie, un grup de invățăți se certa pentru problemele dogmei. Românește spus, satul ardea și baba se pieptăna. M-am întrebat de multe ori dacă trebuie să ridem sau să plingem gindindu-ne la exemplul de mai sus. Acum cred că nici una dintre aceste atitudini nu pare cea mai potrivită.

Astăzi, cînd nimeni nu mai este interesat de munca scriitorului și scriitorul totuși continuă să mai scrie, depunând energie și speranțe într-o întreprindere devenită cu totul și cu totul neprofitabilă, ne astăzi din nou în fața unei asemenea realități. Bine, să ar putea spune, ceea ce aștern pe hîrtie acești Don Quijote azi să ar putea să dăinuie și să intereseze mîine, cînd lumea va depăși momentul iluzorie speranță! Trebuie să fiu cu totul lipsit de "simbul realității" ca să mai poți crede că, odată minimalizat astăzi, vei mai fi în centrul atenției mîine. Într-împărțire, se vor schimba criteriile de apreciere, vor veni alți autori, cererea își va primi oferta. Recuperările postume nu sunt decât exceptii fericite, cu totul și cu totul întimplătoare. Să, totuși, unii oameni, în loc să facă bani, chiar scriind viață romântă a lui Voican-Voiculescu sau a trei suta istorie (la fel de romântă) a Securității, își cheltuiesc energia pentru niște probleme existențiale eterne, cînd, cu aceleași eforturi, ar putea vinde coca-cola sau ar putea cîștiga bani la Caritas.

Situația nu este mult diferită nici în privința vieții noastre politice. Total ineficiență, unii parlamentari se încăpăținează să interpreteze litera legii în niște probleme de procedură, în vreme ce omul de pe stradă este interesat doar de prețul plinii și de modul în care va reuși să-și plătească întreținerea apartamentului. Sigur, lucrurile nu sunt identice: politicianul trebuie să cirpească mereu sacul, să găsească soluții de moment. Însă soluțiile de moment realizate prin violarea Constituției nu duc decât la noi situații și mai grave.

Problema ce se pune este mereu aceeași: să rămîni cu orice preț tu însuți, indiferent la ceea ce se întimplă în jur, păstrindu-tă demnitatea și credința, sau să dovedești din nou și din nou că omul este ființă cea mai adaptabilă din tot regnul animal și să te transformi în fiecare zi. În cazul politicienilor s-a postulat că adaptabilitatea din zbor la noile situații înseamnă eficiență, amănuntul moralitate neavind nici o valorare. Lucrurile acestea se pot întmpla mult mai lesne azi, cînd înfrintul nu mai este omorit, ca pe vremuri, ci doar alungat de la putere. Dacă stie să-și schimbe la timp culoarea, dacă se face una cu mediul în primul moment, odată trecut cutremurul, el poate reveni oriind. Comuniștii de la noi sunt cel mai bun exemplu: din atei au devenit supercredinciosi, din profesori de marxism profesori ai economiei capitaliste, din tovarăși domni. Doar populismul a rămas aproxiativ același. El n-are probleme existențiale și răid de baba care dovedește suficientă demnitate de a se pregăti cuviințios pentru moarte.

Să, iată, întrebarea: cine va rămîne în istorie, cine se va perpetua? Cameleonul sau încăpăținatul de a se menține el însuși? Sau, poate, amindoi? Probabil că amindoi: primul – ca suveran absolut al prezentului, al doilea – ca exemplu de studiat în manualele școlare. De aici rezultă o fătămicie perversă a educației: îi fac toată ziua temenele celui mai tare, dorești ca și fiu tău să "se realizeze" și le pretenzi copiilor să fie asemenea celui moral, adică a celui vesnic înfrint. Ba mai mult, populismul victorios al cameleonului va da de exemplu de fiecare dată calitățile morale sublime pe care nu are niciodată de gînd să le aplice personal, fiindcă asta ar însemna să nu mai fie un învingător. Într-o societate unde lucrurile sunt așezat, discrepanța dintre indemnuri și aplicarea lor este mai mică sau, cel puțin, cît de cît controlabilă. Într-o societate ca a noastră, încă nici măcar nu se pune problema. Politicianul nu se gîndește la urmarea propriilor sale indemnuri nici chiar cînd perspectiva care se desprinde este cu totul dezastroasă și cînd nu mai există nici un dubiu că sfîrșitul falimentar este aproape, în cazul că o minimă morală nu va fi respectată. Nimănui nu-i trece prin minte să recurgă la un gest eroic, adică să se sacrifice pe el pentru a salva obște. Nici măcar Președintelui. Exemplul pomeneștilor Caritas este la îndemînă. Dar chiar și pentru un politician, neaționarea la timp duce tot la dezastru. Pentru el și pentru cei pe care-i reprezintă.

Să baba? Ce-i rămîne babei să facă? Fie să fugă din satul incendiat, fie să rămînă și să se pregătească cuviințios pentru destinul ei: să se pieptene. Sigur, ar mai rămîne și soluția să stîngă focul, dar pentru asta ur trebui să devină politician, iar politicienii sunt preocupati să profite de pe urma incendiului – dacă incendiul tot să-iscat – și să-l combată doar atunci cînd au profitat destul de pe urma lui și cînd a "venit momentul". Cînd a sosit momentul pentru ei. Astăzi în cazul că apreciază corect situația și nu-i acoperă flăcările și pe ei.

ILIE SERBĂNESCU

Președintele și acordul cu FMI

Cum consideră bilanțul prezentat de președintele Iliescu la un an de la realegerea sa?

În apariția sa televizată de la sfîrșitul săptămânii trecute – ce lăsa impresia a fi prilejuită de implinirea unui an de la reinstalarea sa în funcție, pentru un nou mandat, în urma alegerilor din 1992 –, dl. Iliescu ni s-a infășurat exact aşa cum au fost și aprecierile facute de dinsul însuși asupra situației țării. Un an cu un bilanț, după părerea sa, net pozitiv, desigur, cu "unele probleme și greutăți", dar colaterale și oricum spre rezolvare. A fost, într-adevăr, un an oferind numai motive de satisfacție d-lui Iliescu, de la consolidarea sa politică internă la acceptarea sa de către Occident ca unic interlocutor valabil în România. Singura insatisfație ar fi doar situația economiei. Dar nu, președintele ne-a arătat că trebuie să fim optimiști! N-a luat-o chiar ca dl. Văcăroiu, potrivit căruia nivelul de trai este spre îmbunătățire, dar alte două teze propagandistice ale acestuia au fost copios dezvoltate: există semne de redresare (ce mai contează dacă și folosește la ceva?) și reforma a mers și merge înainte (ce mai contează că stă pe loc!).

Redresarea producției industriale reprezintă un fenomen pozitiv pentru economia românească?

Se redreseză într-adevăr producția? Așa par să spună statisticile pe care le invocă dl. Văcăroiu. Numai că, în măsura în care în întreaga industrie aproape nimic din structurile fizice nu s-a schimbat, o producție mai mare nu înseamnă altceva decât reactivarea vechilor structuri productive și, în fapt, obținerea unor producții nenecesare, fără piață, adică exact de ceea ce trebuie să scăpăm. România are nevoie de redresarea producției industriale, dar numai după începerea și pe baza restrukturării. Numai de atunci încolo va fi un fenomen pozitiv. Altfel, pînă atunci, este ceva rău, o alimentare irresponsabilă a exact balastului de care trebuie să scăpăm pentru că blochează iremediabil întreaga economie și răpește orice sansă de realizare a unei înșănătoșiri economice. Este regretabil că se manifestă entuziasm în fața actualei "redresări a producției", căci, înainte de cel mai timid start în restrucțuire, este vorba doar de o îmbătăre cu apă rece.

Credet că, în timpul mandatului actualului Guvern, reforma a progresat, că există concordanță necesară între programul de reformă și deciziile Executivului?

O altă teză din repertoriul Văcăroiu – însușită de președintele Iliescu sau prin căreia susținere acesta a dorit să vină în sprijinul executivului actual – este aceea a reformei care a progresat în timpul mandatului prezentului guvern. Au fost evocate măsuri luate (retragerea subvențiilor de preț, introducerea TVA) care ar proba teza, fără a se menționa că este vorba de lucruri ce trebuiau făcute încă de doi-trei ani și, oricum, reprezentau obligații asumate de guvernările anterioare și nicidcum pași noi întreprinși la inițiativa "reformistă" a executivului Văcăroiu. Dl. Iliescu a mai spus că acest executiv este primul care își desfășoară activitatea în baza unui program coerent de reformă. N-a spus însă că exact acest executiv a fost cel care n-a aplicat nimic din programul respectiv, ba î-a mai și inițiat din echipă pe cel ce îl elaborase, că între Guvern și majoritatea parlamentară a existat o colaborare perfectă în a nu se adopta de un an de zile vreo lege semnificativă care să impingă înaintea reformă și că de fapt aceasta este total blocată. În timp ce același executiv a încercat sistematic să introducă pe ușa din dos în economie tipul de gestiune centralizată – dovedit falimentară – din trecut.

Ce reprezintă, pentru România, acordul cu FMI?

De fapt, o absență cu totul surprinzătoare la prima vedere prin intervenția televizată a d-lui Iliescu a explicitat de ce nu este însă deloc surprinzătoare insistența sa asupra succeselor guvernului Văcăroiu pe calea reformei. Dînsul n-a suflat măcar o vorbă despre un eventual acord cu FMI. Aceasta se cheamă că a evitat să sustină public un asemenea acord, vrind parcă să impresa că nu este implicat în problemă, astfel încât să iasă probabil basma curată, indiferent cum se va încheia cu acordul în sine. În orice caz, i-a lăsat probabil mulți tocmai pe cei din propriul partid ca și din partidele aliate pe care chiar dînsul îi pusese de fapt să-și dea susținerea politică acordului cu FMI, așa cum, dincolo de cererea expresă în acest sens a

organizației, era și strict normal. Acordul cu FMI nu este o joacă. Nu este doar un acord de credit. Pînă și senatorul Vadim Tudor – unul din criticii vehemenți ai organizației pentru condițiile pe care le pune și. În general, a ceea ce numește "Cupola" finanțelor mondiale – și-a justificat acceptul, deși cu unele rezerve, față de un aranjament cu FMI, prin faptul că nu este vorba doar de cele 500 milioane dolari pe care România ar urma să le primească, ci de girul pentru accesul țării pe piețele financiare internaționale.

În cazul în spătă, acordul cu FMI reprezintă însă mult mai mult: angajarea sau nu a României spre o economie de piață. Chiar dacă, așa cum a dorit dl. Iliescu să ne sublinieze la TV, ar fi vorba de o economie "socială" de piață, adică, vezi Doamne, n-ar fi vorba cumva de capitalism. Dar, "socială" sau nu, o economie de piață tot capitalism este. și dacă există economii capitaliste eficiente și ineficiente, nu există măcar un singur exemplu de economie socialistă eficientă și unde prosperitatea să fi ajuns un fenomen de masă. Dacă se vrea să se rămână într-o economie ineficientă și a săraciei nu avem nevoie de nimic și de nimic: suntem chiar acolo, chiar dacă socialismul în România s-a mai democratizat politic iar economic s-a cosmetizat cu 480.000 de unități private, citate de dl. Iliescu spre a sublinia reforma, dar care nu reprezintă de fapt mai nimic într-o economie terorizată de mamuți, care, consumindu-i fără efect din resursele sleite, îi sugrumană sansele de ieșire din marasm. Că demararea reformei în România a ajuns să depindă de FMI nu-i deloc nici vina și nici meritul organizației, ci doar expresia jumătăților de măsuri de pînă acum pe calea reformei și a stopării ei definitive exact de către executivul Văcăroiu.

Care este semnificația evitării de către președinte a susținerii publice a acordului cu FMI?

Nefiind vorba de un simplu acord de credit, ci de începerea sau nu a reformei reale în România, era absolut firesc ca Guvernul și Banca Națională, care, din partea română, se angajează în aranjamentul cu FMI, să înbă sprijinul politic al forțelor parlamentare ce susțin executivul. Fără acest sprijin politic ar fi chiar de neconceput să se pornească la drum. și oricum n-o poate face executivul singur. Într-un fel sau altul, cu unele rezerve mai mari sau mai mici, această susținere, după informațiile deținute, a fost obținută. Dacă tocmai într-un asemenea moment președintele evită să susțină el însuși public un acord cu FMI ce este de înțeles? Să fie o invitație către forțele care și-au dat acceptul de a fi încă și mai rezervate? Pînă la golirea de conținut a sprijinului de principiu oferit? Să fie semnul că dl. Iliescu ar fi în căutarea unei noi formule de guvernare, cu sacrificarea unor forțe în prezent în Opoziție?

Pot exista și alte explicații?

Este posibilă și o altă variantă. Dl. Iliescu, deși este de bănuț că înțelege bine că nu se poate fără acordul cu FMI și fără finanțarea acestuia pentru traversarea completă a iernii, este însă foarte angoasat de acordul în spătă. Pînă acum negociatorii români cu FMI s-au tot schimbat. Unul din spate a rămas însă mereu același: dl. Iliescu însuși. și probabil cererea sa expresă către echipa română a fost: "Puteți accepta orice pînă la închiderea vreunei fabrici; e munca poporului și să nu ne atingem de ea". Nu contează că nu mai este aptă de a aduce profit, ci doar pierderi și pierderi, irosind tot munca poporului. Din păcate pentru dl. Iliescu, singura sansă economică a României, pe indiferent ce parte ai întoarce problema, este tot abandonarea segmentului neviabil al industriei. Acordul cu FMI ar conduce indirect la aceasta prin liberalizarea dobînzilor și cursului valutar, prin finanțarea neinflaționistă a deficitului bugetar și întărirea disciplinei financiare în materie de plăți. Este ultimul acord de credit de tip stand-by, după anterioarele două, care mai poate fi încheiat cu FMI. Dacă acordul este pasat, nu ne va mai presa nimănii să facem reformă. și dacă n-o vom face, consecințele de izolare internațională sunt certe. Ah, ce bune ar fi toate dacă n-ar trebui să facă reformă! Pentru indecizii și oscilații d-lui Iliescu, a hotărî acum soarta reformei este copleșitor. și, desigur, nu prea plăcut. și atunci, probabil, a adoptat bine cunoscuta formulă: "Ce mă indispușe – evit; și tot evitind, poate ajung chiar să cred că problema nici nu există". Să nu anticipăm însă. Delegația României este la Washington. Să așteptăm să vedem ce propune concret FMI-ului și ce răspuns va da acesta.

PUNR, sau drumul spre dictatură

Luni 8 noiembrie senatorul PUNR de Cluj Valer Suiu a distribuit colegilor săi mai multe proponeri de amendamente la Codul penal. Sfînd Constituția și opinia publică, acest personaj, care nu se jenează să confirme că a terminat Facultatea de Drept, ne propune revenirea la principiile lui Stalin. Cele două "idei" pe care le reproducem mai jos sunt suficiente pentru a defini concepțile autorului și ale partidului său despre ceea ce înseamnă statul de drept și democrația.

Art. 168 (răspândirea de știri false)

"Răspândirea sau comunicarea de știri sau informații false, exagerate sau tendențioase ori de documente falsificate, dacă fapta este de natură să aducă atingere statului român, se pedepsește cu închisoare de la 6 luni la 5 ani. Dacă fapta prevăzută în alin. 1 a fost săvîrșită prin

presa scrisă ori prin mijloace audio-vizuale pedeapsa este închisoarea de la 2 la 7 ani și interzicerea unor drepturi."

Art. 237 (defăimarea autorităților publice)

"Defăimarea prin orice mijloace, în public, a Parlamentului, a Președintelui României, a Guvernului, a instanțelor judecătoarești, a Ministerului Public, a armatei țării sau a altelui autorități publice constituise se pedepsește cu închisoare de la 6 luni la 3 ani sau cu amenda."

În timp ce oamenii se pregătesc cu gîndul sau cu fapta pentru iarnă, uitându-se pierduți la noile prețuri, în Parlament se duce o bătălie legislativă pe care puțini o realizează; uneori nici chiar parlamentarii. (G.A.)

MARTI 2 NOIEMBRIE

• PL-'93 dorește intrarea în Internaționala Liberală

În cadrul conferinței de presă a PL-'93, dl. Horia Rusu a adus la cunoștință că în săptămîna precedență a efectuat o vizită la Londra, unde a depus documentele necesare pentru ca PL-'93 să se afilieze, cu statut de membru plin, la Internaționala Liberală.

• Reacții la scandalul Petre Roman

"Guvernul premierului Văcăroiu încearcă să opreasă inflația prin -acțiunea Petre Roman-, după un scenariu tipic ce ține de mașina de colomnă a Puterii", a declarat dl. Dinu Patriciu. Președintele PDSR, Adrian Năstase, a afirmat că s-a declarat un mic război între Guvern și PD (FSN). Totodată, dl. Năstase a precizat că "un prim-ministru trebuie să stea în condiții civilizate. Ceea ce, însă, s-a pus în discuție este sistemul prin care s-au acordat avantaje unora, fără nici o justificare".

• PDSR privește spre Internaționala Socialistă

PDSR își propune extinderea relațiilor internaționale, iar în acest scop a fost creat, în cadrul partidului, un Departament de relații internaționale. Totodată, dorindu-se aderarea la Internaționala Socialistă, PDSR a și depus o cerere de afiliere, hotărîrea urmând a fi luată de către Congresul acestei organizații, ce se va desfășura în 1995.

• România a primit clauza

Președintele Bill Clinton a semnat textul Rezoluției comune a Camerei reprezentanților și a Senatului Statelor Unite privind ratificarea Acordului comercial între România și SUA și acordarea țării noastre a statutului național celei mai favorizate. Acest lucru presupune facilități vamale pentru mai bine de 4.000 de produse.

• Universitățile particulare au undă verde

Supus votului nominal în Camera Deputaților, proiectul Legii privind acreditarea instituțiilor de învățămînt superior și recunoașterea diplomelor pe plan național a intrunit o confortabilă majoritate. Totodată, a fost adoptat proiectul Legii privind sprijinirea personalului din industria militară.

• PDSR consideră că MAE trebuie politizat

PDSR (FDSN) consideră necesară acordarea unei atenții sporite politicii externe. Astfel, în cadrul acestui partid a fost înființat un departament de specialitate, s-au demarat demersurile necesare pentru acceptarea în Internaționala Socialistă. Dl. Adrian Năstase a arătat că și în Ministerul Afacerilor Externe trebuie să luceze oamenii politici și nu diplomați, iar dacă dorește, dl. Teodor Meleşcanu poate deveni membru PDSR.

• Delegația română pentru Strasbourg

Camerele reunite ale Parlamentului au aprobat componenta delegației României la Consiliul Europei. După respingerea solicitării PL-'93 de a avea un reprezentant în această delegație, locurile au fost împărțite astfel: PDSR – 3 reprezentanți, PNTCD – 1, PD – 1, PUNR – 1, UDMR – 1, PSM – 1, Minoritate – 1, PRM – 1.

• Moțiunea morală inițiată de Ticus Dumitrescu

Senatorul PNTCD Constantin Ticus Dumitrescu a inițiat textul unei "moțiuni morale", prin care legislativul să adopte o hotărîre care să ceară SRI să publice lista foștilor informatori ai Securității. Textul moțiunii prevede și interzicerea detinerii de funcții importante de către persoanele care au avut această calitate. Moțiunea este semnată printre alții și de Vasile Văcăru și C.V. Tudor.

• Discuții privind negocierile cu FMI

La sediul PDSR a avut loc o întîlnire între domnii Nicolae Văcăroiu, Mugur Isărescu, Florin Georgescu și liderii partidelor din coalitia majoritară. Scopul întîlnirii a fost discutarea mandatului delegației române pentru negocierile cu FMI. Cele mai controversate puncte au fost liberalizarea totală a prețurilor și liberalizarea cursului de schimb, măsuri cu care PSM s-a declarat în dezacord.

• Ziua Națională va fi sărbătorită în Parlament

Senatul și Camera Deputaților au decis că ședința solemnă a Parlamentului de la 1 Decembrie să se desfășoare în Dealul Mitropoliei. Alte propuneri privind locul de desfășurare a ceremoniei au fost susținute de Adrian Păunescu și Petre Turlea care au cerut ca ședința să aibă loc la Alba Iulia, în timp ce C.V. Tudor a propus că aceasta să se desfășoare la Budapesta.

MIERCUȚI 3 NOIEMBRIE

• PNL pierde un vicepreședinte

În intervenția sa de la conferința de presă săptămînală, dl. Mircea Ionescu-Quintus a făcut publică nedumerirea conducerii PNL în legătură cu înscrierea ca persoană juridică a clubului "I.G. Duca", ce-l are ca lider pe vicepreședintele PNL, dl. Radu Cămpăeanu. De asemenea, s-a precizat că între conduceră PNL și Radu Cămpăeanu "vor urma clarificări necesare viitorului partidului nostru".

• Timișoara îl invită pe Regel

Într-o ședință extraordinară a Consiliului local Timișoara, primarul orașului, dl. Viorel Oancea, a dat citire unei scrisori adresate fostului Suveran al României, prin care acesta este invitat să viziteze Timișoara, pe 1 Decembrie. Scrisoarea a fost aprobată de majoritatea consilierilor.

• PL-'93 dorește discutarea politicii PNTCD în cadrul Convenției

După votul din Parlament prin care s-a respins cerea PL-'93 de a avea un membru în delegația pentru Adunarea Parlamentară de la Strasbourg, liderii PL-'93 au avut o întîlnire cu parlamentari ai UDMR. Cele două

formațiuni politice s-au pus de acord în privința discuțiilor în cadrul Convenției a politicii PNTCD, având în vedere că senatorul Valentin Gabrielescu s-a pronuntat, alături de coaliția majoritară, împotriva cererii PL-'93.

• Miron Cosma se solidarizează cu marile centrale sindicale

Miron Cosma, liderul Ligii sindicatelor miniere din Valea Jiului, a declarat că se va solidariza cu CNSLR-Frăția, Alfa și BNS în acțiunile de protest pe care centralele sindicale le vor organiza începând cu 18 noiembrie. Decizia d-lui Cosma a fost luată ca urmare a Hotărîrii Guvernului privind indexarea și stabilirea salariului minim pe economie, sumele aprobată de Guvern fiind considerate de sindicate ca total nesatisfăcătoare.

JOI 4 NOIEMBRIE

• Liviu Maior – ministru interimar la Cultură

Prinț-o hotărîre a executivului, Liviu Maior, ministrul Învățămîntului, va asigura interimatul ministrului Culturii pe o perioadă de 45 de zile. Postul a rămas vacant în urma demisiei fostului titular, Petre Sălcudeanu.

• PSM nu acceptă modalitatea negocierilor cu FMI

Tudor Mohora, vicepreședinte al PSM, a declarat că partidul din care face parte nu aprobă platforma de pe care delegația română pornește negocierile cu FMI pentru obținerea unor noi linii de credit. Dl. Mohora a apreciat că FMI impune condiții care nu sunt realiste.

• Emil Constantinescu la Bruxelles

Președintele Convenției Democratice, Emil Constantinescu, a întinut la Bruxelles cu secretarul general al NATO, Manfred Woerner. În cadrul discuțiilor s-au examinat posibilitățile de cooperare a României cu NATO, în condiții create după conferința din 20 octombrie de la Travenmund a ministrilor Apărării din țările membre ale Pactului Nord-Atlantic.

• Lege pentru încălzit locuințele

Senatul a adoptat în procedură de urgență proiectul de lege privind acordarea de ajutoare bănești pentru încălzirea locuințelor în perioada noiembrie 1993-aprilie 1994. Ajutorul, ce constă în sume între 4.000 și 5.000 lei, va fi acordat persoanelor cu venituri mici (22.500-28.500 lei). Acești bani vor fi plătiți din taxele percepute cetățenilor la fiecare ieșire din țară.

VINERI 5 NOIEMBRIE

• Datoria externă – peste 3 miliarde USD

Sedinta de guvern a analizat nota privind execuția bugetului general consolidat al statului în perioada 1 ianuarie-30 septembrie 1993. Totodată, s-a arătat că datoria publică a României în trei ani și jumătate este de 3,023 miliarde dolari, din care 2,3 miliarde sunt credite contractate de stat și utilizate în proporție de 69,4% pentru finanțarea balanței de plată.

• Președintia respinge vizita Regelui

Purtătorul de cuvînt al Președintelui, Traian Chebeleu, nu apreciază ca necesară prezența Regelui Mihai I în România cu ocazia zilei de 1 Decembrie. "Nu cred că sunt rațiuni speciale pentru ca fostul rege să fie invitat la Ziua Națională a României".

DUMINICĂ 7 NOIEMBRIE

• Delegația pentru FMI a plecat în SUA

Ministrul de stat Mircea Cogea și Florin Georgescu, împreună cu guvernatorul BNR, Mugur Isărescu, au plecat la Washington pentru a înainta FMI scrisoarea de intenție a Guvernului român prin care se solicită un nou credit de finanțare. Partea română a acceptat una din condițiile obligatorii, respectiv liberalizarea totală a cursului de schimb.

LUNI 8 NOIEMBRIE

• Premierul ceh în vizită oficială

Aflat în vizită în România, primul-ministrul ceh Václav Klaus a avut întrevăderi cu omologul său, Nicolae Văcăroiu, și a fost primit de președintele Iliescu. Au fost semnate mai multe acorduri de colaborare, printre care memorandumul privind liberalizarea relațiilor bilaterale și un acord privind reducerea treptată a taxelor vamale între cele două țări.

• Regel Mihai sărbătorit în Capitală

La 48 de ani de la organizarea primei manifestații anticomuniste din estul Europei, TUNTCOD a organizat un miting în Piața Revoluției. Cu același prilej a fost sărbătorit și Regel Mihai I. Manifestarea, la care au participat cîteva mii de bucureșteni, s-a finalizat cu un marș de protest pe traseul Universitate-Ambasada Rusiei.

• Parchetul General nu a găsit extremism

Parchetul General de pe lîngă Curtea Supremă de Justiție a răspuns scrisorii ce-i-a fost adresată de președintele Iliescu la data de 10 iulie 1993. Astfel, s-a apreciat că republicarea cărtii "Mein Kampf", precum și existența partidelor "Mișcarea Pentru România", "Dreapta Națională" și "Pentru Patrie" nu constituie manifestări cu caracter fascist sau șovin.

Pagina realizată de
RALUCA STROE-BRUMARIU,
MARIAN CHIRIAC și CRISTIAN LUPU

Comunicat din partea Casei Regale

9 Noiembrie 1993

Români,

In ziua de 1 Decembrie anul acesta vom sărbători săptămîni și cinci de ani de la înfăptuirea Marii Uniri care a obținută grație victoriei glorioase noastre armate conduse de bunicul Meu Rege Ferdinand. Unirea a reprezentat izbînda unei lupte pentru independentă care s-a dus timp de mai multe sute de ani. Pentru toți cei care pun la îndoială decizia noastră de a rămîne uniti, și pentru cei care încă azi asupresc pe frații nostri în afara hotarelor românești, mesajul meu este foarte simplu: Români au învins totdeauna toate vicisitudinile și sunt desigur dispuși să o facă din nou. Si pentru cei care încă se îndoiesc de dreptul pe care îl are Țara noastră să-și găsească un loc în centrul Europei, să-și aducă aminte că Români au plătit și sunt încă dispuși să plătească un preț greu pentru apărarea valorilor care sunt împărtășite de-a lungul continentului nostru.

Români,

Aniversarea Marii Uniri poate fi sărbătorită numai într-un spirit de uniune națională. În momentul de față, Țara noastră trece printr-o grea încercare. Sintem înconjurați de neliniște și de mari pericole și ne lovim de grave dificultăți economice. Totuși, cum am învins în trecut aceste încercări, o putem face și azi. Am convingerea că toți Români sunt dispuși să sărbătorescă ziua noastră de Unire în calm, pace și armonie. Fiind conștient de răspunderile Mele și de jurămîntul meu de credință față de voi toți, sunt decis să-mi dau contribuția la această unire. Față de această situație, am decis să vin și să Mă alătur tuturor Românilor pentru sărbătorirea noastră pe ziua de 1 Decembrie la Alba Iulia. Voi sosi ca un Român care nu are intenția să conteste orînduirea constituțională actuală și care este dispus să facă tot ce ar fi necesar pentru a-și da contribuția la stabilitatea Țării noastre, la reputația internațională și la prosperitatea fiecărui membru al marii familii românești. Rolul decisiv al Regelui Ferdinand la unirea Țării m-a călăuzit totdeauna și sunt convins că aici ar înțelege atitudinea Mea.

1993

VASILE POPOVICI – deputat PAC

Contradicția PL '93

PL '93 a intrat în Parlament datorită cooptării sale în Convenția Democratică. La vremea respectivă se numea PNL-AT, iar sondajele nu-i dădeau sănse să depășească pragul fatidic de 3%. Intrarea salvatoare în Convenție s-a făcut mai cu seamă cu sprijinul PAC. Era cu puțin timp înaintea campaniei electorale, iar PNL-AT a debutat în coaliție cu un răsunător scandal (care l-a implicat pe dl. Dinu Patriciu) și cu o scizune (din care a rezultat NPL). Slab reprezentat în teritoriul, cu o conducedere pusă sub semnul îndoelii, tocmai scindat, aceasta era zestreala cu care PNL-AT a venit în Convenție. Unei formațiuni subrezitate i se oferea în ultima clipă colacul de salvare. În spațiul strîmt al convietuirii comune, PNL-AT și-a ghăsit cimpul propice de acțiune – era momentul să prindă noi aripi. Pe seama Opoziției, ce i-a acordat găzduire, și în numele unui mult admirat pragmatism ce frizează immoralitatea.

Două erau direcțiile de înaintare: 1) PNL-AT dorea să se prezinte drept campionul unificării liberale și 2) PNL-AT dorea să treacă drept campionul bătălii politice anticomuniste.

Ca să treacă drept campion al unificării liberale, PNL-AT avea nevoie întâi de toate de un nou nume (nu aşa procedaseră la vremea respectivă FSN, FDSN și toți cei ce aveau de lăsat în urmă un trecut rușinos?). Noul nume trebuia să elimine din cuprinsul său cuvintul "aripă", căci cum să te erjezi în unificator cind tu ești tocmai "o" aripă? și cuvintul "național", impediment în calea acceptării în internaționala liberală. Noul nume trebuia, în plus, să sugereze monopolul ideii de liberalism, așa încât varianta cea mai nimerită nu putea fi decât "Partidul Liberal", titulatură de neacceptat pentru toate celelalte formațiuni liberale deja existente, așa încât partidul d-lui Patriciu a adoptat soluția cel puțin curioasă PL '93, rezultat în urma unificării PNL-AT cu un grup din PNL-CD, operațiune soldată, firește, cu o nouă scizune. Procesul tratativelor și al falselor tratative pentru unificare începușe în forță, cu o abilă campanie de presă. O dată cu aceasta, tot ce ținea de trecutul cel mai apropiat parcă dispăruse cu desăvârsire în neant: PL '93 nu mai părea să aibă nici un fel de legătură cu PNL-AT. Campionul unificării liberale nu mai era, prin urmare, unul și același cu mai vechiul campion al scindării liberale, căci PNL-AT este prima formație politică din România post-totalitară care realizează o scizune răsunătoare din motive, la vremea aceea, de simplu și imatur veleitarism, desprinzându-se din PNL. și tot PNL-AT este autorul altrei scizunilor, din care rezulta NPL. Partidul scizunilor devine partidul unificărilor! Aceasta este cea dintâi și cea mai evidentă dintre contradicții PL '93, atât de evidentă încât sub bombardamentul declaratiilor și al cosmeticii de presă evidența se estompează din până la orbire.

Mascara bunelor intenții – care, odată și odată, va trebui dejucată – a putut fi sesizată de cei ce se aflau în preajma încercărilor de apropiere dintre PL '93 și PAC. Acuzațiile de stângism la adresa unui partid (PAC) cu care declară că vrei să faci alianță, contacte secrete cu grupul "civic-liberal" din PAC, bruscarea lucrurilor erau, de fapt, menite să mărească tensiunea din PAC și să blocheze tratativele serioase ce ar fi putut avea loc. PL '93 nu și putea dori un partener mai bine organizat, era de preferat absorția unui grup de parlamentari PAC și un ciștin aparent, de presă. Jocul de-a unificarea liberală a trebuit să fie mimat pînă la capăt și cu mai vechiul (sau mai vechi) adversar(i) – PNL. Discuțiile, iritate, declaratiile înveninate nu mai puteau ascunde faptul că PL '93 nu dorea de fapt nici un fel de unificare (singuri cei ce plecaseau din PAC și dl. Vintilă Brătianu mai încercau să continue discuțiile cu PNL). Important era faptul că PL '93 își crease imaginea dorită: puțin conta unificarea în sine. În

final, dl. Patriciu declară că, din punctul său de vedere, discuțiile cu PNL luaseră sfîrșit. Evident, ele nu avuseseră decât un rol propagandistic, în favoarea PL '93. "Unificarea" trebuia să aibă loc de acum încolo, în viziunea d-lui Patriciu, prin migrare individuală în formațiunea sa proprie, autorecomandată drept principala forță de opozitie și sperioare maximă pentru dl. Iliescu.

Ce realizase PL '93 după "unificare"? Nimic altceva decât racolarea unor persoane din rîndurile aliaților, slăbirea Opoziției prin acțiuni dirijate împotriva ei și, punct esențial în strategia d-lui Patriciu, construirea unei imagini pozitive. Ce rămînea în urma acestei apărante, ce ascundea ea în chiar momentul cind lăna naștere nu mai părea să aibă pentru nimenei importanță.

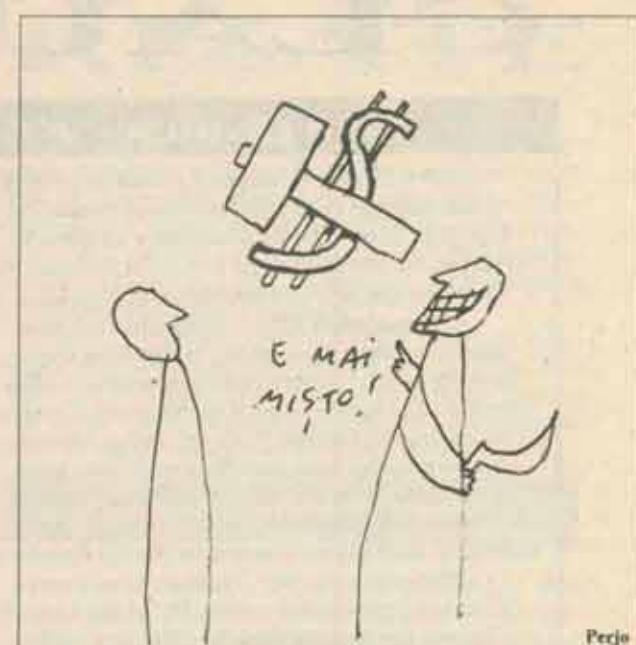
Cel de-al doilea punct de interes în strategia PL '93 era și continuă să fie de la alegerile din septembrie 1992 încoace crearea impresiei că PL '93 s-a instaurat în topul bătăliei anticomuniste. Partidul d-lui Patriciu se situa "mai la dreapta" decât oricare altul din Convenție, chit că liberalismul simplist și primitiv pe care îl promovează nu mai există în nici una dintre democrații occidentale. Celelalte partide aliate rămîneau astfel "mai de stingă", într-o condamnabilă și suspectă coabitare cu stînga rinocerilor d-lui Iliescu.

Conferințele de presă, luările de poziție din Parlament se întreceau în declarații mirobolante. Nu efectul politic al poziției contă, fiindcă PL '93 abandonase ideea oricărui ciștin politic pe termen scurt pentru că speră și speră să aibă singurul ciștin de care e acum interesat – ciștin electoral viitor. Calculul e simplu: societatea românească este și va fi extrem de polarizată. De aceea, electoratul Convenției reprezintă un cîmp ce trebuie cucerit în mod exclusiv, chiar dacă din nou pe seama aliaților și chiar dacă masa aceea obscură a votanților d-lui Iliescu este în continuare mai mult decât neglijată: este ținută la distanță.

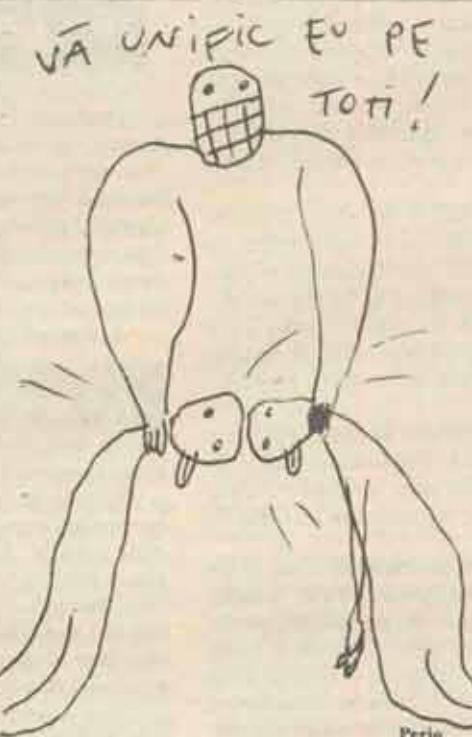
Încă o dată partidul d-lui Patriciu mizează pe memoria scurtă a opiniei publice. Marii opoziționiști de azi din PL '93 existaseră și în Parlamentul trecut, unde nimenei nu i-a remarcat fiindcă scopurile lor erau atunci cu totul altele. În perioada cind dl. Iliescu organiza mineriade și măcelărea Opoziției, d-l. Patriciu era interesat să intre în guvern. Într-o vreme cind din Opoziția parlamentară nu mai rămăseseră decât cîteva persoane reprezentînd PNLC-CD-ul, PNL-AT semna Carta pentru reformă. Pe atunci, d-l. Horia Rusu nu ataca SRI-ul, care nici nu-i dădea măcar osteneala să pară o instituție democratică (vezi Berevoiești și toate celelalte). (Un episod amuzant îmi stăruie în memorie și nu pot să nu mi-l amintesc de fiecare dată cind văd vîțejile de azi ale d-lui Horia Rusu. Domnia sa, membru în Comisia parlamentară de cercetare a mineriadei din septembrie 1991, venise pe

șest la Timișoara să mă anunță că eram implicat de către SRI în violențele din București, deși eu mă aflam de o lună la Washington. Cind am protestat în "România liberă", d-l. Horia Rusu, speriat, mi-a reproșat că am "deconspirat" faptul că mă avertizase. Astăzi, d-l. Rusu se ia la trîntă cu toată Securitatea.)

Între prezent și trecut, între aparență și esență, între jocul declaratiilor și intenția subiacentă, între mimarea forței și precaritatea de fond, în tot acest zig-zag derulant, între lipsa de criteriu moral și afecțarea lui, unde se află adevarul? Cine vrea să înțeleagă ceva este obligat, cred, să recurgă la memorie. Nici PL '93, nici liderii lui nu s-au născut ieri, o dată cu înregistrarea la tribunal și cu alegerile din 1992: înaintea PL '93 a existat PNL-AT, iar înaintea d-lui Patriciu de azi e cel de ieri, cel de alătări, ca și cel de pe vremea lui Ceaușescu.

Perju

Perju

Editura ALL

Calea Victoriei 120

Tel. 650.44.20; 312.41.40 Fax. 312.34.07

Mișcă, democratia creștină și viitorul României

Ulm Spineanu

De ce democrație creștină? Ce este acest concept major al politicii, atât de confuz și de complicat pentru unii? Ne confruntăm astăzi cu o criză generalizată a securității sociale, cu recesiunea economică, cu denuda societății civile, ale căror efecte sunt resimțite din plin în România. Pe care drum vom păsi?

Ulm Spineanu, autorul programului economic al C.D.R., ne convinge că o bună doctrină viziază o corectă politică economică și un contract social armonios, așa cum își propune democrația creștină.

Brevetarea Invențiilor în străinătate

Ion Constantini

Lucrarea tratează problemele protecției judecătorești a invențiilor în străinătate ca premisă a valorificării acestora în condiții avantajoase, prin acțiuni de comerț cu produse, vînzare de licențe, schimb de licențe. Cuprinde anexă cu documente de lucru, susținute de o amplă bibliografie, prezintănd un interes deosebit pentru instituțiile de proiectare și cercetare din toate domeniile industriei și agriculturii, de stat și particulare.

Comenzi prin poștă:
Oficiul poștal 37, C.P. 223, București

EDITURA HUMANITAS

EDITURA HUMANITAS

JEAN FILIOZAT

Filosofile Indiei

traducere din franceză de Sorin Mărculescu
colecția "Ce știu?"

Autorul, unul din cei mai reputați specialisti francezi în literatură și filozofie indiană, realizează cu această carte o micromonografie a sistemelor filozofiei indiene de expresie sanscrită din Antichitate și din Evul Mediu. Sumară dar cuprinzătoare, cartea relevă în același timp tradiția culturii indiene în spațiul oriental și dincolo de el.

JEAN SCHERRER

Oboseala

traducere din franceză de Mircea Boari
colecția "Ce știu?"

Cartea fizionomului francez oferă un tablou complet al fenomenului general numit "oboseală", de la obosela musculară, determinată prin experiențe de laborator, la obosela apărută în probele sportive și la cea psihosenzorială și mentală, legată de stress-ul asociat viații moderne. O încercare de tipologie a fenomenului în funcție de profesia exercitată încheie această adevărată monografie deosebită de utilă ca punct de plecare pentru adoptarea unei strategii personalizate de combatere a oboselii.

CLAUZA NAȚIUNII

Scurt istoric

- 1988 – Nicolae Ceaușescu revocă unilateral clauza națunii celei mai favorizate, cunoșcind faptul că Statele Unite aveau să o anuleze în următoarele cîteva luni, ca urmare a încalcărilor flagrante ale drepturilor omului în România.
- 30 septembrie 1992 – analizînd evoluția democratice ce au avut loc în România după decembrie '89, Camera reprezentanților a SUA respinge (283 voturi împotriva, 88 pentru) cererea președintelui George Bush privind acordarea clauzei națunii celei mai favorizate României.
- 13 iulie 1993 – a fost introdusă în Congres inițiativa administrației americane privind acordarea facilităților comerciale pentru România.
- 30 septembrie 1993 – Subcomitetul pentru Comerț al Comitetului pentru Căi și Mijloace al Camerei reprezentanților își dă avizul pentru acordarea clauzei României.
- 6 octombrie 1993 – Comitetul pentru Căi și Mijloace al Camerei reprezentanților din Congresul SUA avizează în unanimitate facilitățile comerciale.
- 12 octombrie 1993 – Camera reprezentanților dă aviz Rezoluției 228 privind acordarea clauzei națunii celei mai favorizate pentru România, cu rezerve, pentru o perioadă de un an. După acest termen acordul urmează să fie reînnoit. Deputații care în septembrie '92 s-au opus (Frank Wolf, Steny Hoyer, Philip Crane, Tom Lantos, Bart Gordon) sunt de acord cu facilitățile comerciale în favoarea Bucureștiului, condiționat (pentru un an).
- 21 octombrie 1993 – Senatul Statelor Unite ale Americii aproba, în unanimitate, prin Rezoluția 110, clauza națunii celei mai favorizate pentru România.
- 2 noiembrie 1993 – Președintele Clinton semnează legislația referitoare la acordarea Clauzei pentru România.

Declarația Președintelui Clinton cu ocazia semnării rezoluției congresionale care garantează acordarea clauzei națunii celei mai favorizate României. Declarația a fost remisă de către biroul secretarului de presă al Casei Albe la sfîrșitul zilei de 2 noiembrie:

"Sunt bucuros să semnez astăzi Rezoluția Comună nr. 228, prin care se garantează acordarea clauzei națunii celei mai favorizate României. Acest pas, care va diminua nivelul tarifelor impuse exporturilor României pe piața americană, reflectă progresul semnificativ al României în a se alătura comunității națunilor democratice și ajută la dezvoltarea sectorului particular din România, îmbunătățind relațiile comerciale bilaterale și facilitând accesul american la una din cele mai mari piețe din Europa de Răsărit."

Poporul român se află la început de drum după o lungă perioadă de tiranie și regim comunist. Calea către democrație, respect pentru drepturile omului și statul de drept, către o economie de piață funcțională nu este una ușoară. S-au făcut pași importanți, dar mai sunt multe de făcut și pe măsură ce România va continua să progreseze Statele Unite își vor oferi prietenia și sprijinul sub diferite forme tangibile. România trebuie să se bucură de recunoaștere pentru cooperarea strânsă cu Statele Unite în diverse organizații internaționale și mai ales pentru aplicarea sanctiunilor impuse de Națiunile Unite împotriva Serbiei. România, asemenea altor state din linia întărită, a făcut sacrificii reale în acest efort important, cîștigînd aprecierea comunității internaționale.

Salut deci acest pas îmbucurător în relațiile româno-americane și aştepț cu plăcere conlucrarea cu poporul și liderii României pentru promovarea democrației, a drepturilor omului, către o economie de piață și prosperitate".

Prezentăm cititorilor noștri dezbatările care au avut loc în a 103-a ședință, prima sesiune, a Camerei reprezentanților care a avut loc marți, 12 octombrie 1993, la Washington, privind acordarea clauzei națunii celei mai favorizate pentru România.

Dr. Rostenkowski (deputat de Illinois)

Domnule Președinte, propun suspendarea deciziei și votarea Rezoluției comune (Rezoluția comună a Camerei, nr. 228) care prevede extinderea tratamentului nediscriminatoriu asupra produselor ce vin din România. Domnule Președinte, îmi exprim azi sprijinul fată de Rezoluția 228, prin care se extinde tratamentul tarifar normal, cunoscut și sub numele de clauza națunii celei mai favorizate, asupra produselor României.

Această rezoluție ar avea drept efect aprobarea Acordului Comercial dintre România și Statele Unite, semnat în aprilie 1993, ca răspuns la progresul făcut de România pe drumul spre o reformă democratică și economică și care a fost supus atenției Congresului în luna iulie a acestui an, de către administrația Clinton.

Conform titlului IV al Legii Comerțului din 1974, este nevoie de aprobarea Congresului pentru acest acord comercial, deci de votarea unei rezoluții comune, pentru a acorda clauza națunii celei mai favorizate României, deoarece România nu detine acum această clauză.

România nu a mai primit clauza națunii celei mai favorizate din 1988, cînd guvernul său a renunțat la reînnoirea clauzei, care era supusă legislației Statelor Unite și cînd, în consecință, președintele Statelor Unite a emis o proclamație de retragere a clauzei. Domnule Președinte, comentariile scrise, transmise Comisiei de Căi și Mijloace, referitoare la Acordul Comercial dintre Statele Unite și România, au reflectat existența unui sprijin uriaș în favoarea reînnoirii statutului de națune cea mai favorizată pentru România.

Garantarea tratamentului tarifar nediscriminatoriu pentru România ar îmbunătățî climatul propice investițiilor de afaceri în România și ar genera condiții mai bune pentru companiile americane care exportă în această țară. De asemenea, o relație comercială normală cu Statele Unite ar oferi României o stabilitate economică vitală pentru continuarea procesului reformei sale democratice.

Cînd, în timpul celei de-a 102-a întruniri, Camera a supus la vot o rezoluție identică cu Rezoluția 228, de la tribună s-au ridicat întrebări referitoare la respectarea drepturilor omului în România și la mersul său spre o democratizare completă. În luniile scurte de la acest vot din toamna anului 1992, guvernul României a făcut pași uriași înainte, în ambele cazuri, în condiții economice foarte dificile.

Pe scurt, este timpul să acordăm României un tratament tarifar normal. Conform Departamentului de Stat, România îndeplinește din plin condițiile referitoare la libertatea de emigrare, menționate în titlul IV al Legii Comerciale din 1974.

În plus, România este o țară care a suferit ani în șir o dictatură cumpălită. De la revoluția din 1989, această țară s-a străduit să îndepărteze dezastrul psihologic, politic și economic pe care regimul Ceaușescu îl-a lăsat drept moștenire. Noii conducători ai României merită orice fel de ajutor pe care Statele Unite îl pot acorda pentru a sprijini lunga lor ascensiune către comunitatea societăților democratice cu economie de piață liberă.

Domnule Președinte, acordarea clauzei națunii celei mai favorizate României este un act de dreptate și de aceea îmi îndemn colegii să sprijine Rezoluția (...)

Dr. Wolf (deputat de Virginia)

Domnule Președinte, poporul României are, cu siguranță, nevoie de ajutorul nostru. Drumul către democrație continuă să fie foarte, foarte lung în România. După cum a înțeles majoritatea membrilor, poporul României a suferit foarte mult, mai ales în timpul perioadei negre din anii '80, sub conducerea lui Ceaușescu. În timpul revoluției române au murit mai mulți oameni decit în oricare altă țară din Europa de Est.

Domnule Președinte, eu, împreună cu domnul din New Jersey (dr. Smith) și cu domnul din Ohio (dr. Hall), am depus eforturi sustinute pentru a-i se retrăsi-

ge României clauza națunii celei mai favorizate în acele zile intunecate, în timpul lui Ceaușescu. Sînt aici pentru a recunoaște public progresele făcute de guvernul României și de poporul român; progrese în ceea ce privește drepturile omului, progrese în legătură cu tratamentul aplicat orfanilor, progrese în relațiile cu minoritățile etnice și, de asemenea, în mass-media. Dar doresc să subliniez ceea ce a spus buna doar din Connecticut (d-na Kennelly), și anume că mai e încă mult de progresat în domeniul drepturilor omului, al orfanilor, minorităților etnice și mass-media.

Această lege, și greutățile pe care le-a avut România în restabilirea și acordarea clauzei, ar trebui să constituie un exemplu și un mesaj pentru oricare altă țară care pierde statutul de națune favorizată. România l-a pierdut în 1987, și iată-ne în 1993 tocmai acordindu-l. Cred că mesajul trebuie să fie receptat de fiecare țară, mai ales de China, și anume că dacă nu respectă și nu fac mai mult în domeniul drepturilor omului, dacă pierd clauza națunii celei mai favorizate, vor trece ani și ani pînă vor putea să reclame.

Domnule Președinte, în încheiere, vreau de asemenea să spun că dacă va exista, în drumul spre democrație, vreun regres, și eu nu cred că se va întimpla așa ceva, dar dacă progresul nu continuă, eu, și sunt convins că și alți membri vor fi în așteptarea mea, eu voi fi primul care voi cere, anul viitor, să se revoce acordarea clauzei sau o măsură asemănătoare, dacă ar exista o flagrantă încalcare a drepturilor omului. Dar românii au suferit așa de mult, incit cred că aceasta este un tribut, poate mai mult pentru poporul român și mulți își vor da seama de asta. Aceasta va fi marea veste în România azi și în lînhătare (...).

Dr. Lantos (deputat de California)

Domnule Președinte, anul trecut, cînd am discutat acordarea clauzei națunii celei mai favorizate României, propunerea a fost pe drept cuvînt respinsă. Problemele sunt rareori respinse cînd sunt pe calendarul suspenderărilor. Dar colegii mei au reacționat corect în fața unei expuneri analitice a teribilelor încalcări ale drepturilor omului care aveau loc în timpul regimului de atunci.

A fost un soc pentru guvernul român care fusese asigurat de administrația noastră de atunci că va primi clauza. Dar a fost un soc util pentru că în unele privințe s-au făcut îmbunătățiri în ceea ce privește situația drepturilor omului în România, care, ca să fiu înscris, trebuie recunoscute ca atare.

România a străbătut un drum foarte dificil de la comunism spre democrație și spre respectarea drepturilor omului. Sub Nicolae și Elena Ceaușescu, România a cunoscut cea mai represivă, mai coruptă și mai totalitară dictatură din toate țările Europei de Est și Centrale. Înlăturarea dictaturii lui Ceaușescu a fost mai singeroasă și mai violentă decit oricare altă revoluție din fostele țările comuniste.

Tratamentul aplicat minorităților etnice, în special mai numeroasei minorități maghiare, a fost o problemă extrem de serioasă pentru acest regim. Această minoritate a fost persecutată, împotriva acestei minorități s-au făcut discriminări așa cum s-au făcut discriminări și împotriva tiganilor.

La numai 3 luni de la înălțarea lui Ceaușescu, în martie 1990, elemente ale poliției și securității au fost implicate într-o gravă izbucnire de violență din orașul Tîrgu Mureș, unde au fost ucise și rănite mai multe persoane. Guvernul României nu și-a asumat cu seriozitate răspunderea de a respecta tratatele internaționale care asigură o protecție completă minorităților etnice.

Astăzi avem o cu totul altă imagine. Tinind cont de îmbunătățirea condițiilor impuse de drepturile omului, nu mă voi opune acordării clauzei națunii celei mai favorizate României pe timp de 1 an. Fac acest pas cu teamă și tinind cont că este un test și, Domnule Președinte, voi urmări cu cea mai mare grija să văd dacă tipul de politică antietnică promovat de guvern va fi înălțat.

DOSAR

CELEI MAI FAVORIZATE

Voi urmări cu mare atenție să văd dacă persecuțiile împotriva diferitelor grupuri religioase se vor sfîrși. Sper că se vor sfîrși și sper că România își va fi învățat lecția din refuzul nostru de a-i acorda clauza, anul trecut, că a înțeles că trebuie să devină un membru civilizat al comunității țărilor europene. Astăzintă respect profund pentru drepturile religioase și etnice, pentru drepturile democratice ale tuturor cetățenilor.

Cred, de asemenea, Domnule Președinte, că acum, cind suntem pe punctul de a vota acordarea clauzei României, este important să recunoaștem că pentru mulți membri ai acestei adunări acest vot este dificil și plin de exițări. Acest vot nu este acordat cu un sentiment de mare încredere, ci cu aşteptarea plină de speranță că progresul va continua și că se va manifesta mai profund.

Domnule Președinte, un motiv pentru care mai mulți dintre noi suntem pregătiți să votăm această lege este că Statele Unite vor stabili, înainte de sfîrșitul acestui an calendaristic, un consulat diplomatic în inima zonei etnice, la Cluj. Steagul american, Biroul American de Informații, un birou al Ambasadei SUA de la București, toate ne vor da posibilitatea de a observa nemijlocit dacă se respectă drepturile omului, dacă minoritățile etnice sunt protejate și dacă se creează condiții ca minoritatea maghiară, care are peste 2 milioane de membri, să aibă o viață culturală în adevaratul sens al cuvintului.

În acest context, Domnule Președinte, nu mă voi opune acordării clauzei națiunii celei mai favorizate României pe timp de 1 an, cu titlu de testare.

Dr. Crane (deputat de Illinois)

Adevărul este că am fost unul dintre cei care s-au opus, de regulă, acordării clauzei națiunii celei mai favorizate României. Își pînă la alegerile care au avut loc anul trecut, am avut aceleași rezerve pe care le-au avut majoritatea colegilor noștri.

Palmaresul d-lui Ceaușescu era abominabil și sănătatea indică că mai există violări ale drepturilor omului și persecuții religioase. Dar progresul a fost destul de evident, un progres cu care au fost de acord toate partidele din România, indiferent de culoarea politică; și cred că acest lucru oferă Statelor Unite prilejul de a urma bunul exemplu al recompensei, considerind civilizate chiar și acele națiuni despre care au primit rapoarte proaste.

Îmi place să sper că acesta este un exemplu care ar putea fi auxil și în Bosnia, pentru că se pare că va repeta situația României, ca urmare a comportării civile și a speranței într-un viitor mai bun pentru cei care trăiesc în Iugoslavia.

Îmi indemn colegii să sprijine rezoluția. O putem face, așa cum a arătat domnul din California (dl. Lantos), cu rezerve. Vom continua să urmărim performanțele de acolo. Dar, cu voia lui Dumnezeu, vom reuși și România se va alătura comunității națiunilor, cu tot respectul pe care poporul român îl merită.

Dr. Gordon (deputat de Tennessee)

Guvernul actual și poporul român au moștenit o mulțime de probleme și aceste probleme au fost arătate de membrii acestei adunări. Buna doamnă din Connecticut (d-na Kennelly) a depus un efort considerabil pentru a expune aceste chestiuni. A facut o treabă excelentă și doresc să-i aduc elogiole mele.

Domnule Președinte, m-am ocupat personal de una din moștenirile lăsate de fostul dictator Ceaușescu, o problemă care a sensibilizat inimile multor americani. Este vorba despre situația copiilor trimiși la orfelinat și la alte instituții pentru handicapăți.

La momentul revoluției române din 1989 erau peste 100.000 de copii abandonati în instituții de stat care, în majoritatea cazurilor, erau puțin mai bune decât niște închisori medievale. În ultimii doi ani, aceste condiții șocante au fost prezentate în mai multe emisiuni de televiziune.

Mulți dintre noi am crezut că noul guvern se mișca prea încet pentru a lichida această moștenire a comunismului și pentru a salva copiii. 62 de membri ai Camerei au sprijinit o rezoluție pe care am introdus-o eu și care comunica guvernului român că acești copii sunt importanți, iar situația lor va atîrna greu în balanță cind Camera va discuta acordarea clauzei.

Astăzi suntem mulțumiti să constată că am reușit să captăm atenția guvernului român și că acesta a răspuns prin schimbări semnificative.

Parlamentul a dat o lege modernă pentru adoptie și românii s-au angajat să continue îmbunătățirea condițiilor din orfelinat.

Și România a muncit mult pentru a-și construi democrația, pentru a progrăsa în domeniul drepturilor omului și pentru a se achita de răspunderile pe care le are pe plan internațional.

Totuși, ca și în cazul altor țări în care respectarea drepturilor omului ridică probleme legitime, eu consider că trebuie să continuăm să urmărim situația pentru a fi siguri că guvernul României își îndeplinește angajamentele făcute în sensul ameliorării condițiilor din instituții pentru copii.

De la Departamentul de Stat și de la reprezentanța SUA la Comitetul de la Helsinki am primit sarcina de a urmări aceste instituții.

Intenționez, de asemenea, să rămân personal implicaț în calitate de apărător al acestor copii. Dacă guvernul României nu merge înainte, voi cere retragerea clauzei.

Ca țară care a moștenit dezastre mari de pe urma dictaturii comuniste, România are multe de făcut pentru a-și reconstrui economia și societatea.

În acest moment, cred că cel mai bun mijloc de a ajuta România să se refacă și de a ajuta copiii abandonati este să aprobăm cererea Președintelui nostru de a acorda clauza națiunii celei mai favorizate României.

Dr. Richardson (deputat de New Mexico)

Domnule Președinte, în urmă cu mai mulți ani, am avut șansa de a vizita, împreună cu domnul din Maryland (dl. Hoyer), România lui Ceaușescu și, în urmă cu un an, am vizitat împreună cu dl. De Concini România lui Iliescu. Schimbarea este evidentă.

Există o deplasare spre democrație, deși nu completă. S-au instituit unele reforme în domeniul economiei de piață.

Așa cum a menționat și domnul din Tennessee (dl. Gordon), cred că s-au făcut progrese în ceea ce privește situația orfelinatelor. România trebuie încă să-și revadă poziția față de minoritatea maghiară. Mulți tineri cu cetățenie română sunt persecuți sau sunt tratați necorespunzător. Dar cred că motivul pentru care aprobăm această lege este de a demonstra că suntem să răsplătim progresele făcute și de a arăta că Statele Unite acordă un vot de încredere față de îmbunătățiriile aduse în respectarea drepturilor omului și în promovarea democrației în România; dar mai cred că, așa cum a spus domnul din California (dl. Lantos), trebuie să ținem sub observație progresul acestor reforme.

Domnule Președinte, cred că este de asemenea important să recunoaștem că acesta este un caz în care presiunile exercitate asupra respectării drepturilor omului și presiunile pentru democratizare au determinat evoluția acestei țări într-o direcție pozitivă. Cu ani în urmă, România era, probabil, țara în care se petrecuse cele mai teribile încălcări ale drepturilor omului și acum avem o națiune mindre, care se îndreaptă spre democrație, spre reformarea pieței și care are multe alte inițiative bune.

Mă alătur președintelui acestui comitet și cer sprijinirea acestei legi importante. Este un pas înainte. Este un pas în direcția bună.

Domnule Președinte, aș dori să aduc în centrul atenției dumneavoastră o țară care a progresat spre democrație și spre economia de piață. Astăzi votăm pentru a decide legăturile noastre comerciale cu România. Rezoluția 228 va acorda clauza națiunii celei mai favorizate României. Evoluția României nu este completă. Acordarea clauzei, acum, va fi o recunoaștere a progresului făcut și va determina guvernul României să-și dovedească intenții. Sprijinirea Rezoluției 228 va însemna recunoașterea schimbărilor efectuate pînă acum în România și păstrarea interesului nostru și al lor față de schimbările ulterioare. Statutul comercial al României față de Statele Unite rămîne nerezolvat. Reforma economică, democratizarea, drepturile omului și numărul mare de orfani sunt probleme care interesează pe multă. Deși aceste probleme nu sunt pe deplin rezolvate, clauza va ajuta la ameliorarea lor și va menține România pe drumul spre democrație și liberalizare.

Alegerea lui Ion Iliescu în septembrie 1992 a adus un lider ales democratic în peisajul tumultuos al României. Reforma democratică este continuată prin creșterea numărului partidelor politice și prin tot mai mare libertate a prezrei. Mai sunt încă multe lucruri de făcut și Statele Unite vor veghea ca ele să se facă.

Sub Iliescu, reforma economică își continuă drumul. Reforma agrară și privatizarea întreprinderilor de stat sunt printre cele mai importante inițiative luate de guvern. În plus, legea investițiilor permite acum efectuarea unor mai mari investiții străine pe piața României. Clauza va ajuta exportul SUA și va menține economia României pe calea spre o piață liberă.

Drepturile omului continuă să ne preocupe și guvernul României a făcut eforturi în ameliorarea problemelor minorității maghiare. Guvernul României a rezolvat una dintre cele mai evidente încălcări ale drepturilor omului: orfanii. La începutul acestui an, guvernul României a dat o lege nouă care urmărește îmbunătățirea situației acestora.

Clauza înseamnă pentru România întărire democratice, impulsivarea economiei și ameliorarea tensiunilor sociale. România merge într-o nouă direcție. Cred că ar trebui să acordăm României beneficiul îndoielii. Îi rog pe colegii mei să voteze Rezoluția 228.

Dr. Thomas (deputat de California)

Domnule Președinte, vreau să mulțumesc, pe scurt, președintelui Comisiei de Cai și Mijloace și domnului din Illinois (dl. Rostenkowski) și domnului din Florida (dl. Gibbons), președintele Subcomisiei de Comerț, a Comisiei de Cai și Mijloace, și tuturor celor care pe bucură de dreptate, cred, ne-au avertizat în legătură cu tendința de a acționa mecanic, ca toamna trecută, cind am refuzat acordarea clauzei României. Nu văd nimic greșit în a minu mișoarele de control care ne stau în putere, așa cum minuim un morcov și un bătă, ca să ne asigurăm că oamenii respectă cît de cit drepturile pe care noi le considerăm necesare, dacă avem de gînd să acordăm clauza națiunii celei mai favorizate.

Vin din nou să-i rog pe colegii mei să sprijine această rezoluție prin care se acordă clauza națiunii celei mai favorizate României, pentru că, de fapt, aici au avut loc schimbări; astă nu înseamnă că acestea sunt complete sau că noi suntem de acord cu tot ceea ce se petrece acolo. Înseamnă că vom continua să urmărim cu un ochi vigilent tot ce se întimplă pentru a ne asigura, anual, că România va continua să permită libertății să se dezvolte în această țară. Vom continua supravegherea, în măsură în care tratatele noastre economice vor avea avantaje serioase....

Dr. Gilman (membru al Comisiei Afacerilor Externe)

Domnule Președinte, ca membru al Comisiei Afacerilor Externe, sprijin Rezoluția 228, care acordă clauza națiunii celei mai favorizate importurile din România.

Ca măsură comercială care afecteză veniturile noastre ce provin din tarife, Rezoluția 228 cade sub jurisdicția Comisiei de Cai și Mijloace. Ca în multe alte cazuri, unde s-a acordat acest tratament tarifar economicilor comuniști sau post-comuniști, extinderea sa însupra unor țări ca România este legată de aprecierea făcută de membrii acestui Congres care hotărâsc dacă aceste țări se îndreaptă spre o democrație, spre respectarea drepturilor omului și spre o economie de piață. Este deci clar că aceasta este o problemă importantă pentru politica noastră externă față de aceste țări.

Domnule Președinte, pe scurt, în ultimul an, guvernul României a făcut progrese care să înlăture neîlinșteea membrilor Camerei, printre care mă număr și eu, vizavi de democratizare, drepturile omului și reformă economică. S-au ținut alegeri democratice, s-a aplicat o lege care să faciliteze adoptarea copiilor orfani din România de către cetățeni străini, s-au permis investițiile străine care se bucură de un tratament echitabil și este în curs de realizare libertatea presei. Nu s-au realizat complet măsurile dificile care fac trecerea la o economie de piață, dar parlamentul și guvernul României au început deja acest proces necesar. În sfîrșit, România a suportat mari sacrificii financiare ca urmare a sanctiunilor internaționale impuse asupra Serbiei cu intenția de a pune capăt violenței care se face simțită în zona Balcanilor.

Domnule Președinte, spunând toate acestea, trebuie să-mi exprim dorința de a continua să urmărim evoluția situației din România. Atât Statele Unite, cât și comunitatea internațională vor acorda mare atenție mai ales tratamentului aplicat de guvern minorităților din România. Nu putem să nu repetăm, iar și iar, că ne așteptăm ca România, împreună cu celelalte țări din Europa de Est, recent eliberate, să nu părăsească drumul spre democrație, spre respectarea drepturilor omului și spre o economie de piață, odată ce a pășit pe acest drum. Prin acordarea clauzei României transmitem un mesaj clar de sprijinire a guvernului și poporului României pe drumul pe care îl parcurg.

În consecință, îmi rog colegii să mi se alăture în votarea acestei măsuri prezentate azi atenției noastre.

(Extrase din Buletinul Oficial al Congresului SUA)

VLAD ZOGRAFI

Uitarea punctului opt

Dreptul la memorie

Un recent articol al lui Horia Patapievici și, mai ales, punctul de plecare al acestui articol, întîlnirea cu Monica Lovinescu și Virgil Ierunca de la Muzeul Tânărului Român, mă îndeamnă să scriu despre uitare și memorie. Așa cum se întimplă mai totdeauna cind citesc articolele lui Horia Patapievici, sunt de acord cu ideile (fie în răspăr, fie în libertate) pe care le enunță, dar nu-i împărtășesc drumul argumentelor și nici deschiderile pe care le lasă să se întrezăreasă.

Disculția în jurul procesului comunismului a fost diluată pînă la aneantirea de caricaturizarea grotescă și cinică pe care i-a aplicat-o Puterea, de neputință și oboseala Opoziției și, nu în ultimul rînd, de disperarea și absența noastră, a tuturor. Îmi permit luxul de a nu vorbi despre iertare și de a nu invoca morala creștină. Mă iluzionez poate spunându-mi că sunt prea smert ca să apelez atât de des la Divinitate. Oricum, problema cred că se află în altă parte. Sintagma "procesul comunismului" ascunde două aspecte dacă nu decuplate, totuși distințe.

Procesul comunismului în latura juridică

Este vorba în primul rînd de latura juridică. Există în România oameni care s-au făcut vinovați de crime și care azi trăiesc în libertate. Aici nu încape nici "reconciliere umană" și nici "morală creștină". Justiția trebuie pur și simplu să-și facă datoria. În principiu, nu văd de ce un scriitor ar fi mai preocupat de ideea de a-l pedepsi pe cel care s-a făcut vinovat de crime ingrozitoare decât, să zicem, o coafeză. În egală măsură viața scriitorului și a coafezelor depind de aplicarea consecventă a legilor. Ba mai mult, azi mai curind coafezele sprijină ideea reintroducerii pedepsei cu moartea, idee pe care mi s-ar părea neserios să discut aici. Astă dovedește că teama difuză de abjecțiile prezente pe larg și cu imaginea maladivă în "Evenimentul zilei" tind să capete o formă "juridică". Coafeza însă și mai puțin (sau deloc) sensibilă la crima aparent inactuală care ar face obiectul procesului comunismului, ea se teme doar de un posibil violator care ar urmări-o în drumul ei de la salonul de coafură spre casă. Poate că aici se află diferența între "intellectual" (mă văd silit să-l folosesc, deși nu îndrăgesc acest cunoscător) și "restul lumii". Intellectualul vede ceva mai departe și e în stare să se închipui și în pielea altuia. Desigur, intelulturalul adevărat. Dar justiția n-ar trebui să fie influențată nici de vocea coafezelor, nici de vocea intelutorialului. Oricum, oarbă fiind, nu distinge între intelutorial și coafeză. Ea trebuie pur și simplu să-și facă datoria. Că lucrurile nu stau așa la noi, o poste vedea oricine și o vede toată lumea care a deschis ochii în ultimii patru ani. Separarea puterilor în stat a devenit o glumă răsuflată, una dintre acele sintagme uzate pînă la desfigurare. Justiția are nevoie de complicitatea Puterii politice actuale și invers. Din păcate, justiția nefiind deloc oarbă, ci privind cu mult interes într-o anume direcție, pedepsirea celor vinovați de crime a devenit o problemă politică și mi-e teamă că nu poate fi rezolvată altfel decât prin alegeri.

Acestea fiind zise, cred că trebuie să vedem în memoria pe grefierul care notează cu acribie probele unui proces deocamdată amînat. Nu sunt de acord cu H. Patapievici cînd spune: "Pot accepta nebunia intermitentă a războaielor, dar nu cred că se poate accepta exterminarea sistematică a tuturor celor care au avut demnități publice între 1918 și 1945". Îmi rezerv năvătarea de a vedea în fiecare crimă un sfîrșit de lume. Cea ce deosebește cele două crime este sentimentul că prima pare, într-un anume sens, inevitabilă și speranță că cealaltă, monstruos de sistematică, poate fi totuși prevenită. Și, bineînțelea, problema vinovăției în cele două cazuri, dar în discuție era crima în sine și nu vinovăția. Mă despart de asemenea de felul în care H. Patapievici se raportează la victimele terorii comuniste. Pentru mine martirii nu sunt un "morman fojgăitor de cadavre", ci prezente suspendate, actorii celei mai singeroase drame din trecutul nostru apropiat de care, mulțumită exceptionalelor cărți de memorii apărute în ultima vreme, mă simt tot mai aproape. Apropiera aceasta nu-mi trezește groaza, ca în filmele horror cu vampiri, ci îmi limpezește nevoie de justiție (în cel mai strict sens juridic) și de înțelegere a naturii subterane a răului care a făcut cu putință asemenea crime. Despre dimensiunea mistică a sacri-

ficiului, tonul articolului de față mă impiedică să vorbesc. Mi-e teamă de asemenea că H. Patapievici îndreaptă săgeata psihanaliticii într-o direcție greșită. Nu sunt deloc convins că "nervozitatea noastră inexplicabilă" se datorează "întoarcerii refuzului", "revenirii cadavrului". Explicația este, cred, cu mult mai simplă, de o banalitate vulgară. Asemenea stări ar putea cunoaște, eventual, călăii sau puțenele (din păcate) constiințe măcinante de gîndul participării la vina colectivă a compromisului și tăcerii, în nici un caz săgeata psihanalitică nu cred că ar atinge o arie semnificativă social. Apoi, trebuie să recunosc, nu sunt mare amator de filme horror. Hamlet nu e îngrozit de vedere fantomei tatălui decit la început. Fantoma tatălui e mai curind o prezență luminosă și caldă care însoțește împlinirea justiției. Am rezerve și în ceea ce privește "supremația" suferinței fizice asupra celei sufletești. De suferințe fizice sunt capabile și animalele, dar nu știu dacă ele cunosc suferințele sufletești – și apoi, Biblia poate fi citită și ca o istorie a suferințelor sufletești. Dar în cazul apariției la înfrângerea de la Muzeul Tânărului Român a domnului Chiriacu n-am simțit acea jenă de care pomenește H. Patapievici, nu l-am aplaudat și nu l-am îngînat. Am simțit pur și simplu o acută durere fizică. Nu cred nici că am fi sensibili doar la suferința "ambalată estetic". Aș spune că mai curind contrariul e adevărat. Stau mărturie cărțile formidabile ale lui Ion Ioanid.

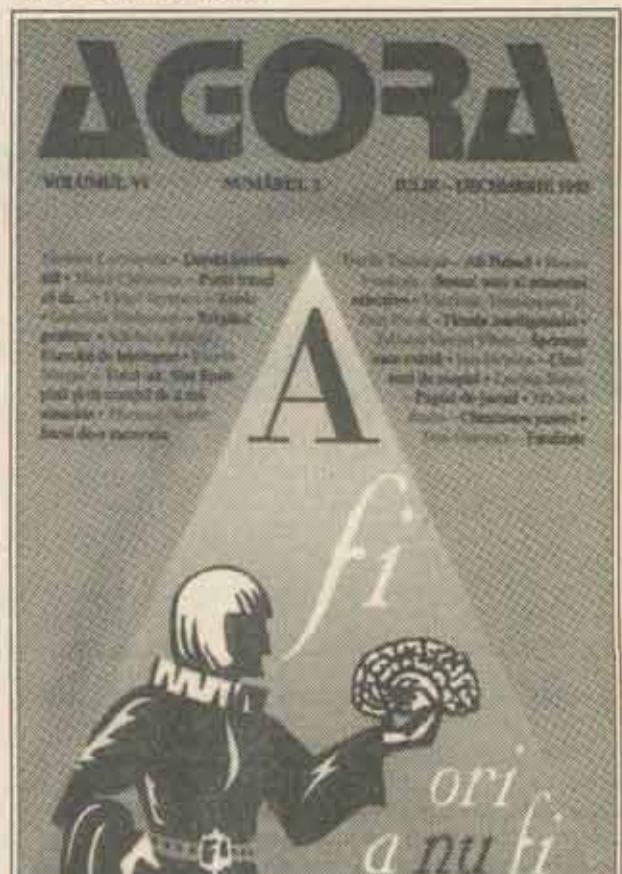
Înainte să merg mai departe, sunt nevoie unei clarificări. Nu sunt dintre cei care trăiesc în trecut, nici n-ă prea avea cum. Mai mult, găsesc ceva maladiv în asta. Îmi permit să trăiesc în banalul prezent etern. Cred că trecutul, oricît de dureros, trebuie într-un fel depășit. Dar el nu poate fi depășit fără a fi asumat, nu poate fi asumat fără a fi înțeles și nu poate fi înțeles fără a fi cunoscut. Trebuie urcate toate treptele pînă la asumarea trecutului, or acest lucru nu convine Puterii actuale. Găsesc exemplară atitudinea britanicilor față de trecut, dar mi-e teamă că nu voi învăța și fi englez vreodată.

Totalitarismul și complicitatea colectivă

Există și un al doilea punct aspect al procesului comunismului, deși sintagma asta atât de uzitată nu mi se pare că acoperă chestiunea. Trebuie să înțelegem cum a fost posibil și de ce a fost posibil, care este rîul ascuns în noi și pe care s-a bazat vitalitatea morbidă a comunismului. Dacă în ce privește crima propriu-zisă, aspectul așa-zisind juridic, lucrurile sunt clare, diferența dintre călăi și victime e împedite și nu văd la ce-ar mai folosi discuțiile, în privință complicității colective pe care s-a bazat funcționarea sistemului totalitar lucrurile sunt cu mult mai complicate. O știm cu toții și am spus-o în fel și chip, dar, de multe ori, am amestecat cele două aspecte. Aici trebuie să se concentreze eforturile noastre de înțelegere, pentru că aici se află probabil cheia evadării din coșmarul cotidian. Am participat în măsuri diferite și cu ambiții diferite la un joc al relațiilor socialiste care se substituiau banului din capitalism. Succesul nostru în societate se măsura prin intensitatea participării la joc. Mi se pare greu de definit vina de a fi fost secretar de partid al unui județ, și totuși chiar viața pe care o trăim azi ne somează la o lămurire. Televiziunea ne oferă filme documentare din care aflăm despre manuscrisele de la Marea Moartă și viața esenienilor, despre triburile din jungla amazoniană și despre moștenitorii vechilor civilizații din Mexic. Minunat, dar parcă ar trebui să vorbim puțin și despre viața noastră de acum zece sau cinci ani. Așa cum există un Memorial al Durerii (indiscutabil singura emisiune adevărată, dar numai doamna Hossu-Longin știe cu ce eforturi o realizează), ar trebui să avem și un mai puțin tragic, însă nu mai puțin important jurnal de amintiri al ultimilor ani care să ne aducă în memorie sursa nu prea îndepărtată a unor reflexe de azi. Aș fi tentat să spun că acest delicat al doilea aspect al procesului comunismului nu trebuie să pună în față inocenți și vinovați din cauza dificultății stabilirii culpabilităților. Într-un fel așa e, și eu mă gîndeam mai curind la un proces de anamneză colectivă, o indispensabilă lună de cunoștință, înțelegere și asumare. Dar, o știe oricine, poți invita, însă nu poți soma societatea la un asemenea proces. În definitiv, pe asta se și bazează Puterea.

Valabilitatea punctului opt al Proclamației de la Timișoara

Ceea ce mă tulbură în această ineficacitate e că lăsăm astfel în vigoare modelul (nu zic paradigmă) unui soi de erou, cel care reușește în societate, șmecherul gata de orice compromis, capabil să se descurce în orice imprejurare, intrinsec amoral, cel care îți face cu ochiul, securistul, activistul. El este nou și nu prea vechiul nostru Făt-Frumos și nu pare deloc pleoștit de busculada din decembrie. Poți închide un om în inchisoare, îl poți executa, dar cu un mit nu te poți pune. El ne-a dominat imaginația ultimilor ani fie că l-am adulat, fie că l-am detestat. Cred că aici cea mai bună soluție, dacă nu singura, este punctul opt al Proclamației de la Timișoara. Punctul opt al Proclamației de la Timișoara exprimă sintetic, cu mult mai mult bun-simț și mult mai bine decit am făcut-o, cam tot ce aveam eu de zis.

AGORA: o redispariție

Mai multe fundații anglo-americane au susținut finanțari, pînă de curind, apariția revistei Agora, dirijată de Dorin Tudoran sub auspiciile cunoscutului Foreign Policy Research Institute din Philadelphia. Directorul publicației anunță pe coperta a patra a numărului 2 (iulie-decembrie) pe 1993 sfîrșitul acestei aventuri politice, morale și intelectuale, inițiată în 1987. Nu știu dacă noul sfîrșit este definitiv (Agora ne-a obișnuit cu tribulațiile), dar s-ar putea ca aceeași judecată care a prezidat la închiderea biroului parizian al postului Radio Europa Liberă să triumfe, într-un fel de versiune extremă a sindromului Fukuyama: dacă tot a pierit lagărul communist european, urmează că omenirea se îndreaptă triumfal spre postistoria liberalismului american, șăadar nu mai are ce face cu instrumentele ideologice și culturale ale ultimelor decenii. De la București, o atare judecată pare stupidă: mai întîi, istoria comunismului nu s-a sfîrșit (postcomunismul nu e postistorie, ci, din păcate pentru noi, istorie contemporană irespirabilă); apoi, chiar o lume în care cenzura ideologică a dispărut are nevoie de sisteme, instituții și persoane care să scape celeilalte cenzuri, nu rareori la fel de opresivă, operată de "idolii tribului". Această a doua cenzură, alimentată de mituri identitare și de interes reprobabile, este insidioasă, guvernează procese de învățare socială, mutilează complexitatea infinită a politicului pînă la absurdă limită a citorva slogană. Desigur, antidotul cenzurii e de căutat printr-un exercițiu sistematic de exprimare liberă, la care trebuie să participe mai întîi iubitorii de libertate aflatî între granițele naționale. Totuși, nu numai în cazul nostru, și nevoie de mai mult. Între altele, e nevoie de acel beneficiu al distanței mentale pe care-l poate prileji, dacă nu-l produce automat, de cărarea geografică. Deplină, șăadar, nouă sfîrșit al Agorei, ce ne lipsește astfel de o importantă referință externă.

SORIN ANTOHI

1993

10-16 noiembrie 1993

De ce este respinsă intrarea țărilor foste comuniste în NATO

Pierre Hassner s-a născut la București în 1933. După absolvirea liceului francez din localitatea natală, a făcut studii universitare la Paris (este agrégé de Philosophie). Este profesor la Institut d'Etudes Politique și cercetător la CERI (Centre d'Etudes et de Recherches Internationales). A publicat numeroase studii privitoare la Europa de Est, cu un accent pe teoria politică și studiile strategice. Dintre volumele co-dirijate de Pierre Hassner menționam *Totalitarismes* (în colaborare cu G. Hermet și J. Rupnik, Paris, 1984) și *Vers l'Europe des Etats de droit* (cu P. Grémion, Paris, 1990).

Săptămâna trecută, Pierre Hassner a fost invitatul Grupului pentru Dialog Social. Am selectat pentru cititorii noștri cîteva fragmente dintr-o mai lungă discuție care a avut loc cu acel prilej. Am acordat un spațiu mai larg problemelor intrării în NATO a fostelor țări comuniste, întrucât, prin telefoane și scrisori, cititorii noștri s-au arătat deosebit de interesați de acest subiect.

Veto-ul rusesc este determinant

Andrei Cornea: Ce credeți despre cererea mai multor state din fostul bloc comunista de a intra în NATO? Se tot discută mult acum la noi și multă dintre noi avem sentimentul unei ciudate exizări. Am fi zis că atunci cînd mărul e copt, întinzi mâna și îl iezi; mereu astăzi est-europene par să fie coapte; totuși vor să intre în NATO și Occidentul să-și e foarte rezervat.

Pierre Hassner: Adevarul e că Occidentul nu doară intrarea fostelor țări comuniste în NATO. Poate, într-un final, din rușine, va accepta. Germanii sunt singurii care ar vrea să spună într-o zi "da", dar, de fapt, lucru este privit mai mult ca o povară și ca un pericol decât ca un avantaj. Mai ales după ce s-a întîmplat în Iugoslavia, Somalia etc., Occidentul își spune: "Ce să ne incercăm cu țări care pot avea conflicte între ele? Polonia cu Lituania, România cu Moldova...". Brutal vorbind, cred că despre intrarea în NATO a României și Bulgariei, astăzi, nici nu se pune problema. Începuse o anumită mișcare favorabilă, dar s-a produs episodul cu Elțin, care, la Varșovia, a spus că Polonia poate să intre în NATO, apoi a scris scrisoarea prin care cerea că Polonia să nu intre. Atunci nemții și americanii au dat înăpoli, toată lumea a dat înăpoli. Pentru că acest veto rusesc este determinant. În afară de aceasta există conservatismul burocratic: cunoște pe cîțiva generali sau experți NATO care spun: "Ce ne trebuie bătăie de cap? Avem procedurile noastre: integrare, compatibilitate de armament... Ce ne trebuie elemente noi?". Eu găsesc că e o mare prostie; pot să înțeleag rezervele Comunității Europene, întrucât țările componente au probleme de politică internă, cu țărani care barează străzile dacă se admit concurenții din Est. Comunitatea Europeană nu e un club de ajutor sau de răspplată a virtuților, rolul acesta îl are Consiliul European. Comunitatea Europeană nu e un club unde intră de drept. În ultimii doi ani, problema

Centrală sau de Est care au aflată concepție și care spun: "Nu, important e echilibrul în față Rusiei și trebuie să includem pe toată lumea, chiar și Ucraina, în față Rusiei"; dar cei care gîndesc așa nu sunt predominant. "Pericolul eventual este Rusia, și deci trebuie menajată Rusia", ceea ce este un fel de capitulare, dar care se explică.

A.C.: Bănuiesc că totuși participarea la NATO este însoțită de o cotă de participare pentru menținerea unităților care sunt înregimentate în NATO, și bănuiesc că țările noastre nu prea au posibilități.

P.H.: Aveți dreptate, dar fapt este că țările din Europa Centrală și de Est vor să intre și ceilalți nu prea vor să-i lasă să intre. Este un lucru care mi se pare cam jenant.

Noi ne simțim mai persecutați decât ungurii

Pavel Cîmpescu: Dar dacă în rezervele occidentale privind acceptarea în NATO contează disensiunile dintre țările din această regiune, pun o întrebare tipic est-europeană: dacă fiecare țară est-europeană este în competiție cu celelalte, care e cea mai persecutată de Occident? Noi ne simțim mai persecutați decât unguri. Dacă există disensiuni între România și Ungaria, există și între Ungaria și România, deci din punct de vedere occidental ar trebui să nu fie nici o diferență, dar din punctul de vedere al eșalonării probabile sau posibile ea există.

P.H.: Nu știu dacă am înțeles bine, dar felul cum văd eu e că occidentalii spun: nu vrem să fim implicați în noi conflicte, și deci, dacă Ungaria și România – ceea ce cred că sunt cu toții de acord că nu-i deloc probabil – au un război pentru Transilvania, noi vrem, ca și în Iugoslavia, să trimitem misiuni de mediere sau așa ceva, dar nu să fim și noi implicați. Am fost acum trei săptămâni cu cîțiva jurnaliști la Bonn și am întrevievat cîteva personalități guvernamentale germane, și toti cei din Guvern (era înainte de evenimentele de la Moscova și de scrisoarea lui Elțin) erau pentru lărgirea NATO. Șeful grupului parlamentar social-democrat, care, de altfel, cred că actualmente e minoritar în propriul lui partid, avea o analiză destul de diferențiată. El spunea: "Ar trebui să mergem treptat, polonezii și cehii ar putea intra în NATO, dar, referitor la Slovacia, nu sunt sigur deloc de viitorul ei în privința reformei economice și democratizării, iar Ungaria are probleme de frontieră și de minorități cu toți vecinii ei. Cu Ungaria și cu Slovacia sunt rezervati; am putea să începem să-i admitem pe polonezi și pe cehi". Cît privește România și Bulgaria, nu cred că, acum, cîteva cu o poziție importantă în NATO se gîndește la ele.

Gabriel Andreeșu: Ați spus că cel mai rău ar fi Ungaria înăuntru, România în afară. Cum arată acest rău?

P.H.: Ar fi un argument care se utilizează și în cazul rușilor: dacă li ai pe toți înăuntru și pe ruși afară înseamnă că rușii li se pare că e o coalitie agresivă împotriva lor. Cred că dacă Ungaria ar fi admisă în NATO și România nu, s-ar incuraja forțele naționaliste care ar spune: "Uite dovada că Occidentul este cu ungurii, care se pregătesc să ne atace, să ne ia Transilvania!".

G.A.: Dar aceasta nu are neapărat o interpretare militară; nu se poate concepe că România atacă Ungaria dacă este în NATO.

P.H.: Nu, invers: ceea ce nu este realist este perceptia complotului internațional contra României. Dar se pune întrebarea: de ce vor țările astăzi să fie în NATO? Nu cred că din motivul de a utiliza NATO unii împotriva celorlalți, ci pentru că ar fi un certificat de europeanism și de bună purtare, un certificat că ești admis în clubul țărilor occidentale democratice. Și intotdeauna ești și mai mindru că ești admis dacă nu e admis vecinul.

Magda Cîrneci: Este că și cum împărțirea după Italia-Malta ar persista. Pentru că, de fapt, se repetă o mentalitate la nivelul virfurilor decizionale din NATO. Ce le determină să repete același mecanism mental de decizie?

P.H.: E o nuanță aici. Nu e vorba de împărtire, pentru că se dorește ca Rusia să nu fie imperialistă, iar Europa de Est să nu mai fie lăsată comunismului. Eu cred că o să fie o schimbare, dar e greu de re-crea mentalitatea afectată de războiul rece.

Urmări pentru Europa ale acordului israelo-arab

P.C.: Credeți că acordul israelo-arab poate avea o influență semnificativă asupra climatului general?

P.H.: Asupra climatului, într-un fel, da. Avem totuși sentimentul că după euforia din '89-'90, acum se petrec peste tot catastrofe. Totuși există și consecințe bune și pe plan diplomatic. În încheierea acordului israelo-arab, din punct de vedere practic, eu văd un efect negativ pentru Europa, în general; pentru că bănii sunt limitați, și dacă o să meargă undeva, o să meargă pentru Palestina, pentru Gaza și.a.m.d. În altă ordine de idei, încheierea acestui acord a arătat că fermitatea e pozitivă. Atunci cînd a început războiul Golfului, multă lume a spus că e îngrozitor pentru că toți arabi vor urca Occidentul și cu Israelul n-o să fie nici o pace. Cred că dacă nu s-ar fi rezistat lui Saddam Hussein, n-ar fi fost pacea israelo-arabă. Cred că războiul din Golf a creat contextul pentru o modificare pozitivă a ambelor părți în conflict și deci, dacă ar fi o lecție de învățat, ar fi tocmai că trebuie să știi să pui piciorul în prag cîteodată.

Percepția occidentală despre România

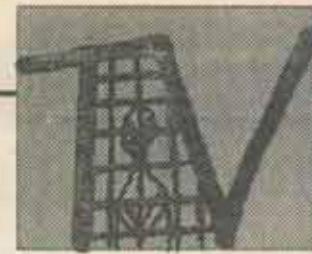
P.C.: Am putea reveni la percepția occidentală despre România? Cred că nu exagerez dacă spun că dacă nu toți, cel puțin mare majoritate a celor de față sunt probabil de acord că România este o realitate destabilizătoare din multe puncte de vedere, dar că imaginea occidentală despre România este mai detestabilă decât realitatea detestabilă. Să aici sătăcă două chestiuni care mi se par insuficient dezvoltate de noi în relațiiile noastre amicale cu diferiți prieteni din Occident, și aş vrea să știu dacă într-adevăr așa este. Unul este în legătură cu acest concept nebulos de cultură politică; în România, deși plin de imperfecții, a existat totuși un regim parlamentar. Pe de altă parte, celălalt lucru care mi se pare că este insuficient explicitat de noi în Occident este că, spre deosebire de alte țări din această zonă, noi n-am avut numai cea mai dură dictatură stalinistă, ci și cea mai generosă aliantă de Occident. Deci mi se pare că dezvoltăm prea puțin aceste două argumente și am vrut să știu dacă în percepția dvs. vi se pare plauzibil sau nu.

P.H.: Da, cred că amintindu-l lucrurile sunt absolut valabile. E adevarat că Ceaușescu a fost susținut de Occident și a adevarat și ce spuneți despre perioada antebelică. Sunt alte lucruri în sens invers, de exemplu faptul că a fost '56 în Ungaria, că a fost '68 în Cehoslovacia, că au fost semne mai mari de rezistență și de existență a unei societăți civile în aceste țări mai mult decât în România. România a avut cea mai rea dictatură comunistă și are, poate, cel mai prost regim post-comunist, unde nomenclatura, mai mult decât în altă parte, s-a menținut la putere. Deci ce spuneți e adevarat. Să celelalte elemente sătăcă să fie de adevarat. Franța a avut un mare interes pentru România pe vremea revoluției; de asemenea, o colegă engleză care predă despre Balcani spunea că a remarcat la studentii ei un mare interes pentru România. Pe de altă parte, Mitterrand și Guvernul francez continuă să fie de partea României. Este adevarat însă că opinia publică vorbește doar de spitalele cu copii abandonati, de SIDA etc.

A consemnat RODICA PALADE

care m-a preocupat a fost jugoslavă. Am scris un capitol într-o carte despre problema jugoslavă, unde eu redactez capitolul internațional. Atrăgeam atenția acolo asupra eșecurilor, a neputinței comunității internaționale, asupra vinovăției francezilor, americanilor, nemților, a Comunității Europene, ONU și NATO în nerezolvarea acestui conflict; decisiv este că nici o țară occidentală, nici un guvern occidental nu vrea să răstește să se bată, să piardă viață unor fi și săi pentru orice cauză ar fi. Reprezentantul englez la NATO, dr. Wilson, a spus să nu facem iar eroarea pe care am făcut-o între cele două războaie: să dăm garanții de securitate pe care pe urmă să nu le putem îndeplini. Repet: aliații noi sunt văzuți mai mult ca o povară decât ca un avantaj. Occidentul ține cont de Elțin și îl sprijină. Persistă gîndul că, într-o zi, Rusia ar putea redeveni periculoasă și atunci occidentalii își pun, încă de pe acum, problema protejării lor. Ei nu consideră că este același lucru un atac asupra uneia din țările Europei Centrale sau de Est cu un atac asupra uneia din țările occidentale. Pe urmă, în Statele Unite sunt diferite păreri, sunt oameni veniți din Europa

ANDREI CORNEA

Telefonul de după-amiază

Cine sunt cei care, refuzindu-și comoditatea unei după-amizeze, se decid să pună mină pe telefon sunind la Televiziune, spre a-și exprima opinile în timpul unei emisiuni în direct? Ce fel de oameni formează cu insistență unul sau două numere de telefon, grăbinându-se să comenteze cele discutate, să pună note invitaților, să-i felicite sau să-i acopere cu noroi? Si ce pot afla din punct de vedere sociologic, psihologic, tehnic sau, simplu, omenesc, reluind apoi, pe indelete, transcrierea mesajelor receptionate în timpul unei emisiuni? Luni 1 noiembrie, cîțiva membri ai Grupului pentru Dialog Social – Mihai Șora, Sorin Antohi, Mircea Diaconu, Thomas Kleininger, Radu Filipescu, Gabriel Andreescu, Andrei Cornea – s-au străduit să lege un dialog în compania d-lui Tatulici, vînijicul realizator al programului "Venită cu noi pe programul doi". Tema, incomodă la culme: să vorbești despre tine însuți – despre intelectuali și despre GDS. Or, se știe: "le moi est halssable". Vorbitori au fost, în consecință, prinși între nevoie de a explica ce au făcut sau ce cred că au făcut pozitiv, util, important și jena de a nu apărea prezumțioși, plini de jactanță, de o gravă solemnitate. A ieșit ceva mai degrabă mediacru, neechilibrat, insuficient de clar. Judecind însă după mesajele sosite valuri începînd cu primul minut al emisiunii, efectul a fost masiv, teribil, chiar devastator pentru unii privitorii:

"De ce se consideră acest grup mai intelectuali decât ceilalți?" întrebă indignată d-na A.C. "Cine i-a ales pe oaspeți d-lui Tatulici ca reprezentanți ai intelectualității?" – vrea să știe dl. V.P., care raionează, cu acerbă logică democratică: "ca să reprezintă o anumită categorie trebuie să fi ales". Dl. M.N. știe bine că "domnii din emisie sunt pseudo-intelectuali", dar totuși ar vrea să le mai dea o șansă: "Cum îl consideră pe N. Bălcescu? Este sau nu intelectual?".

Ieșirea celor din GDS pe post a apărut multora drept o jignire personală: "Se discută mai mult despre GDS decât despre intelectualii români care sunt marginalizați" – susține O.D., care se simte, desigur, și intelectual și marginalizat. D-na C.R. este mai specifică: "Am 35 de ani și mă simt frustrată. Înainte de '89 nu am putut să mă afirâm pentru că nu aveam rute în partid. Acum nu am o atitudine politică. De ce nu au apărut Mircea Druc, Leonida Lari, Vieru (nu Sorin, firește, n.m. A.C.)? De ce nu au apărut oamenii intelectuali simpli?". Si apoi doamna cea frustrată încheie cu o logică despletită: "De ce nu a apărut Ștefan Andrei, care este un intelectual?".

Mulți dintre cei care au telefonat îl văd pe cei din GDS în culori sumbre: M.E. declară: "GDS nu a încurajat decât snobismul, nu a fost alături de popor. Au ținut seama numai de interesele lor!". În schimb, d-l Tatulici are parte de "toată stima"! Mitul intelectualului care merge în mase și luminează noroadele obștedea multă lume, deși acum, în epoca mediilor electronice, el nu mai are (dacă a avut vreodată) nici un sens. Dl. D.L. înțelege bine care trebuie să fie raporturile ontologice dintre intelectuali și societate și, în consecință, grăiește muștrator: "Intelectualul există pentru societate și nu societatea pentru el". La fel S.T., dar foarte indignat: "Credeți că muncitorii și tărani pot fi marginalizați în acest fel?". (Care fel?) Urmează iarăși felicitări pentru d-l Tatulici.

D-na F.P. este, însă, mai critică la adresa d-lui Tatulici, mai ales fiindcă nefericiti de invitați ai emisiunii "n-au dat o definiție a intelectualului cit de cit apropiată de cea din DEX". Urmează o caracterologie demnă de un Theophrast al tranzitiei: "GDS-ul este un grup inchis, de prețiosi anotăti, angajați, lipsiți de carismă și care nu-și dau seama că insuccesul grupului se datorează acestor defecte și nu nepuținței publicului de a-i percepe". Interesant, mulți abonați TVR știu că GDS este un insucces, iar prezența pe post, ce pare, fie și în parte, a-i dezminți, li se infițează unora ca având o explicație ocultă. D-na I.N. o cunoaște și vrea să afle numai latura cantitativă: "Cât îl plătește GDS d-lui Tatulici pentru emisiune?". Ocultismul preocupa și pe alții: dl. N.T. are cunoștințe excepționale despre masonerie, știe că GDS e parte componentă și vrea, în consecință, să îl se clarifice doar cîteva minore detalii: "În care dintre cele trei loji masonicе se incadrează GDS: loja masonică atee-comunistă – Iliescu-Gorbaciov-Li Peng; loja masonică grecească; loja masonică evreiască?". Mai adaugă asertoric: "„Humanitas“ și „România liberă“ sunt loji masonicе". Nu ni se precizează din care tip.

Oricum, cîteva voci nu mai au nedumeriri și nici nu mai cer precizări: "GDS este antinațional și trădător de țară, deoarece a aruncat cu noroi în România". Scurt și cuprinzător. Alții, dimpotrivă, vor neapărat răspunsuri, iar ceea ce li preocupa și consistent este "dacă pot fi numiți intelectuali": parlamentarii, miniștrii, dl. Văcăroiu, dl. Iliescu. D-na D.S. este mult mai originală. Domnia sa voia să afle musai și chiar în seara respectivă lucruri de o mare semnificație spirituală: "Îl consideră pe Iisus Hristos intelectual și ce cărti a scris dacă a scris?".

N-aș vrea să se creadă că toate apelurile au fost de acest fel. Au fost și destule felicitări adresate GDS-ului. Au fost și întrebări adevărate. Au fost și critici serioase, intemeiate. Apoi, apelurile telefonice nu au cîtisi de puțin valoarea unui eșantion reprezentativ. Fie-mi însă îngăduită o remarcă:

Principiul "noi muncim, nu gîndim" rămîne, în teamă, o maximă de viață pentru destui concetăjeni. Sau, altfel spus, dacă munca fizică sau cea cu rezultate fizice imediate pare a se justifica prin sine însăși, nu tot așa cu gîndirea. Gîndirea rămîne pentru ei, prin definiție, suspectă și ori inutilă, ori primejdioasă: i se cer dovezi de aplicabilitate, i se pretinde să "coboare", se dorește ca ea să fie utilizabilă instrumental, concretă în efecte de moment, măsurabilă și cuantificabilă, redusă adesea la memorizare. Modelul de reușită Pacepa, care se antrenase din copilarie să rețină carte de telefon, fascinează. Iar atunci cînd gîndirea își exercită funcția ei critică, lucrul este primit adesea cu ostilitate și ură.

Era o vreme cînd ceea ce se numea "via contemplativa" detinea o superioritate incontestabilă față de "via activă" și cînd nu gîndul, ci munca avea să se justifice. Acele vremuri au trecut, desigur, irevocabil și poate că nu este cazul a nutri numai regrete. Dar dacă ne amintim că, după Pascal, singura măreție a omului stă în gîndire și că "bien penser" reprezinta un nobil ideal pus înaintea "regelui decăzut al Creării", ai de ce să devii melancolic. Oricum, e greu de crezut că pentru unii dintre concetăjenii noștri telefonați ar fi meritat ca un Spinoza să se lase excomunicat și ca un Socrate să bea cuciuta.

Par délicatesse...

Domnul Nicolae Manolescu mi-a încredințat o scrisoare pe care urma să î-o înmînez domnului Mihai Tatulici, cu rugămintea expresă ca D-sa să o citească în emisiunea de luni, 1 noiembrie. În eventualitatea că această lectură n-ar fi avut totuși loc, î-am promis domnului Manolescu – la rugămintea D-sale – să mă substitui destinatarului și să-i dau eu ctître. Reacția domnului Tatulici la afirmația mea că-mi rezerv dreptul de a face publică scrisoarea în chestiune în eventualitatea că nu ar citi-o D-sa a fost suficient de iritată pentru a face să mă tem de o tulburare a apelor (ca să spun așa) destul de importantă pentru a compromite din start prima apariție în public a Grupului Pentru Dialog Social, – aşa încît, spre marele meu regret, am ratat momentul propice și emisiunea a început să curgă pe un făgaș care nu mi-a mai permis să revin la cuvîntul meu dintîl și să-mi în promisiunea făcută. Stare întrutotul înconfortabilă, din care încerc acum să îes încrezînd tiparul ceea ce n-a putut fi emis prin viu grai.

MIHAI ȘORA

Domnule Mihai Tatulici,

Am fost surprins să-mi văd numele printre invitații emisiunii Dv., săru că eu să-mi fi dat personal acordul de a participa. Dacă mi l-ați fi solicitat, v-aș fi expus motivele pentru care nu doresc să mă alătur Dv. în dezbaterea de astăzi. O fac pe această cale. Înainte de orice, nu cred că situația și perspectivele intelectualului român contemporan pot și trebuie să fie discutate separat de situația tuturor cetățenilor acestor țări, acum, cind enormele dificultăți cu care ne confruntăm sunt aceleași pentru toți. Eșecul negocierilor dintre sindicate și guvern, inflația, șomajul, spectrul mizeriei fac inopportună și chiar immorală întrebarea: intelectualul, Incotro? Întrebarea care ne frântă este: Incotro, noi toți? Sau: Incotro, România, în condițiile în care guvernul, președintele și toți aceia în putere cărora ne-aflăm întrîzze nejustificat să-și asume o răspundere clară și stopează un proces de reformă absolut obligatoriu pentru viitorul țării și al națiunii noastre. În al doilea rînd, cred că oportuna cu adevărat ar fi o dezbatere din care milioanele de oameni deznașdăjduită – fie ei intelectuali, muncitori, țărani, funcționari, studenți, pensionari, sau din orice altă categorie socio-profesională – să afle de ce, după atîea promisiuni ale guvernărilor noștri, continuă să tremure de frig în locuințe, să nu aibă apă caldă pentru a se spăla, plătind în schimb, din ce în ce mai scump, contravaloarea unor servicii neexecutate, să nu fie siguri nici măcar dacă vor mai putea să-și cumpere pîinea cea de toate zilele.

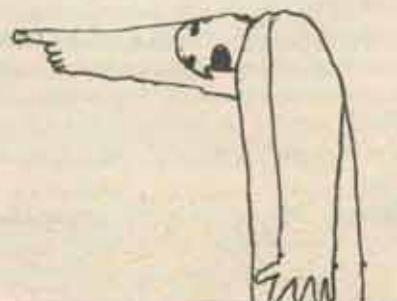
Știu, domnule Tatulici, că intelectualul are greutățile lui și că acestea se cuvin aduse la cunoștința telespectatorilor. Dar mă tem că a vă consacra emisiunea, în acest moment, doar dramei intelectualului, poate părea o diversiune, și încă una extrem de primejdioasă. Niciodată n-a fost mai necesar ca astăzi să vorbim despre noi toți și despre tragedia noastră comună. Această solidaritate mă împiedică să dau curs invitației Dv.

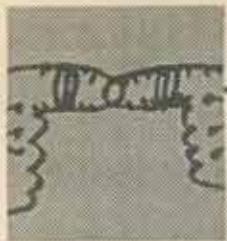
V-aș rămîne îndatorat, domnule Tatulici, dacă atîți citi în emisiunea Dv. scrisoarea de față.

Al Dv.,

NICOLAE MANOLESCU

EU NU MAI
MUNCESC
TU
MAI GÎNDEȘTI?

ANDREI OIŞTEANU

Ioan Petru Culianu – un călător în lumea de dincolo (I)

(Prefață la volumul I.P. Culianu, "Călătorii în lumea de dincolo", în curs de apariție la editura Nemira)

1. Un asasinat-avertisment?

Cu cîțiva ani în urmă, în ultima decădă a lunii mai anului 1991, cercurile culturale, științifice și universitare din lume au fost profund socate de o știre ieșită din comun: "La 21 mai 1991, în jurul orei 13, la Universitatea din Chicago, a fost asasinat – prin impunere în cap cu un pistol de calibrul 25 – profesorul de istorie a religiilor Ioan Petru Culianu. În vîrstă de 41 de ani, tîrnărul profesor de origine română și de cetățenie olandeză era un savant remarcabil, în plină afișare, avind publicate peste 15 volume și cîteva sute de studii de specialitate...".

De atunci, s-au făcut zeci de speculații în privința motivelor și autorilor acestei crimi. Nimic nu a rămas neîntrodus în ecuație: conflictul profesorului cu un student, presupusa intenție de a încasa poliția de asigurare pe viață a profesorului, faptul că mișcarea de extremă dreapta, legionară, a exilului românesc din SUA și Canada nu li vedea pe Culianu cu ochi buni¹⁾, faptul că I.P. Culianu – cu autoritatea sa morală și profesională – nu înceta să critique regimul instaurat în România după decembrie 1989²⁾. S-a scris și s-a vorbit despre "asemănarea cu uciderea în 1940 a prof. N. Iorga", despre "omor cu semnificație rituală" (Anthony Yu), despre "o execuție în stil tipic KGB-ist" (Ion Pacepa), despre "o suprimare de tip mafiot" (Ted Anton), despre o crimă "exemplară", un "asasinat-avertisment" etc., etc. Cu alte cuvinte, nu atât eliminarea savantului ar fi fost urmărită, ci efectul psihologic provocat de asasinat asupra altora. Dar, pe de altă parte, pentru a juca un astfel de rol, asasinatul trebuie să fie asumat, adică "motivat" și "semnat" (așa cum o făceau legionarii în urmă cu jumătate de veac și cum o fac toate organizațiile teroriste astăzi). Altfel, mesajul nu ajunge la destinatar, nefiind clar cine, de ce și pe cine avertizează. Cert este faptul că ecuația are, pînă acum, prea multe necunoscute și că nici poliția americană, nici FBI, nici ziaristi români și americani care au cercetat cazul pe cont propriu³⁾ nu au reușit să o rezolve. Multimea și diversitatea ipotezelor precum și coexistența lor nu sint – cum s-ar putea crede – un simptom al bogăției informațiilor deținute, ci al sărăciei lor.

În orice caz, odată cu dispariția profesorului Culianu, trecerea timpului ar putea să-l scoată din miezul actualității și să estompeze conururile atît de distinse ale personalității sale. Dimpotrivă, există riscul ca moartea prematură a savantului, modul violent și misterios în care s-a produs, să genereze o tendință cumva opusă, de supraevaluare a operei lui Culianu și de idealizare a personalității sale. Remediul împotriva acestor posibile tendințe mi se pare a fi prezentarea obiectivă a prea scurtei sale biografii și, mai ales, traducerea și publicarea scrierilor sale științifice, literare și eseistice.

2. Modelul Eliade

Una dintre grilele prin care poate fi "citit" destinalul lui I.P. Culianu este relația lui cu Mircea Eliade. Este suficient să trec în revistă cîteva coordonate ale acestei relații.

Perioada bucureșteană, studentească (1967-1972) a lui I.P. Culianu s-a suprapus întimplător perioadei de relativă liberalizare a societății românești. Din anul 1967 a început acțiunea de recuperare a operei lui Mircea Eliade, întîi prin publicarea unor studii și articole referitoare la el și ulterior a citorva dintre cărțile sale. Contactul tîrnărului Culianu cu principalele cărți (de regulă, în versiune franceză) semnate de M. Eliade a fost hotăritor pentru destinul celui dintîi. Într-un dialog cu I.P. Culianu⁴⁾ – pe care l-am purtat în octombrie 1984, la Universitatea din Groningen, Olanda – l-am întrebat ce li datoreză lui Mircea Eliade. Răspunsul lui a fost transță: "Mă leagă de Mircea Eliade, aș zice, toată existența mea, pentru că am încercat să devin istoric al religiilor începînd cu momentul în care, în primul an de facultate, într-o criză de identitate pe care mulți o au, am pus mină pe cărțile lui... Visul a devenit realitate în măsura în care am avut ocazia de a-i fi aproape, de a studia cu el în Statele Unite și m-am bucurat, în nenumărate rînduri, de atenția sa binevoitoare, începînd de la sugestii pentru primele mele articole pînă la prefata ultimelor cărți care mi-au apărut"⁵⁾.

Întrebîndu-l dacă se consideră (așa cum îl consideră altii) a fi un discipol al lui Eliade, Culianu mi-a răspuns foarte diplomatic: "Eu am spus întotdeauna că sunt un discipol al lui Mircea Eliade în măsura în care domnia sa îmi recunoaște această calitate. Întrucît, în repetate rînduri, recunoașterea s-a produs – sunt un discipol al domniei sale".

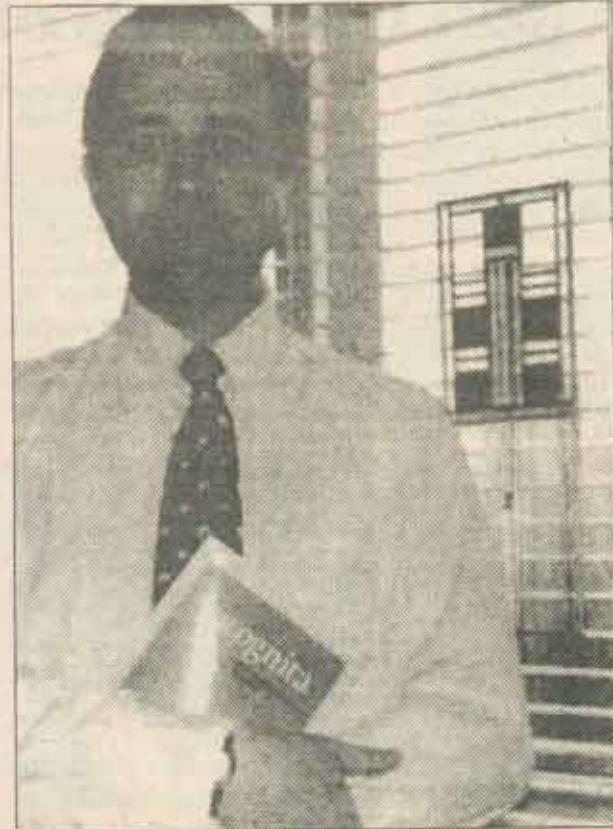
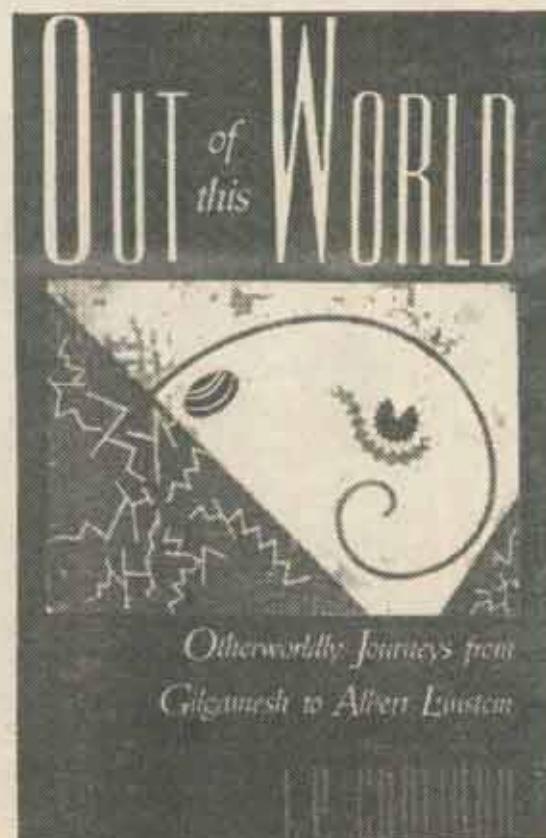
Revenind la anii de studenție ai lui Culianu, trebuie spus că o altă coordonată a reportului său cu Eliade a fost teza de licență. Sustinută la Universitatea din București, în octombrie 1928, teza de licență a lui M. Eliade avea ca subiect filozofia Renașterii italiene: "Filozofia italiană de la Marsilio Ficino la Giordano Bruno". Cu siguranță că I.P. Culianu avea cunoștință de această lucrare și probabil că a și cîntat-o, dar nu a găsit-o, pentru că peste cîțiva ani va scrie că "s-a pierdut"⁶⁾. De fapt, teza lui M. Eliade se află în arhiva Universității (vechea Facultate de Litere și Filosofie), înregistrată sub nr. 361 și a fost ulterior (1984) publicată⁷⁾. Pentru proria sa lucrare de diplomă, sustinută la aceeași Universitate bucureșteană, dar cu 44 de ani mai tîrziu (iunie 1972), I.P. Culianu și-a ales ca același subiect: "Marsilio Ficino și filozofia Renașterii italiene". Din perioada studenției, această lucrare despre Ficino și alte două despre Giordano Bruno (printre care "Coincidentia oppositorum la Giordano Bruno") au rămas inedite ca atare, dar au fost folosite în compoziția unei cărți de maturitate⁸⁾.

3. "Nefericita noastră disciplină"

De-a lungul deceniului al 8-lea mai sint cîteva puncte de reper în relația Culianu-Eliade: din 1971 (deci fiind încă la București) Culianu începe să corespundă cu profesorul din Chicago; în 1974 are posibilitatea să-l cunoască personal, la Paris; în 1975 Culianu devine discipolul lui Eliade la propriu, fiind – timp de patru luni – studentul (post-doctoral) al acestuia la Universitatea din Chicago; iar în 1978 Culianu publică în Italia o monografie Mircea Eliade (la care lucrează încă din 1973). O carte analitică, nu lipsită de considerații critice, și care este departe de a fi un simplu exercițiu de hagiografie, așa cum îi scrie Eliade însuși. Nu numai că Mircea Eliade se recunoaște în "portretul robot" alcătuit de discipolul său, dar această imagine în oglindă îl ajută să se înțeleagă mai bine pe sine însuși. După ce citește dactilograma lucrării, Eliade îi scrie lui Culianu următoarele, la 3 mai 1977: "(...) Mi-a plăcut, te felicit și îți săn recunoșcător! Cel puțin în Italia, voi fi mai puțin răstămăcat ca pînă acum. (Sper să apară și în engleză sau franceză). Mi-a plăcut, întîi și întîi, pentru că deși te știu -eliadian-, n-ai căzut în păcatul hagiografiei (așa cum am facut eu, în *Introducerea* la ediția Hasdeu, în 1936) (...) Mă bucur mult că stăpînești deja toate instrumentele care îți vor permite să aperi și să ilustrezi nefericita noastră disciplină (...)".

La rîndul său, Culianu găsește în scrisoarea maestrului o confirmare excelentă a demersului său exegetic și o reacție care încide perfect cercul monografiei, astfel că o șașă în fruntea volumului, ca Prefață. Cînd scria aceste rînduri măgulitoare, Eliade avea 70 de ani, iar Culianu 27.

Totuși, evoluția lui I.P. Culianu nu a fost liniară ascendentă, ci – mai ales în anii '70 – minătă de unele crize existențiale și profesionale (criză prin care, de altfel, a trecut și M. Eliade în perioada imediat următoare emigrării sale din România). Iată o moștră de dificultate de adaptare profesională – pe care nu am fi bănuit-o – așa cum rezultă dintr-o scrisoare expediată

din Italia, în același an 1977, prietenului său din București, Andrei Pleșu: "Aici –, în Occident, istoria religiilor este cu totul altceva decât ce era în România. Este nu rezultatul unei evoluții individuale către o formă de deschidere ontologică, așa cum a fost, cred, în cazul nostru, ci o disciplină de tip filologic și arheologic, fără nici o implicare existențială. Posibilitatea cultivării ei atrage după sine vanificarea oricărei intenții de cunoaștere mai profundă, ori de deschidere spre ființă. Imposibilitatea face ca misticismul abstract gnosologic să fie o formă necesară de subzistență în regimurile totalitare, dar nu mai puțin legată de aceste regimuri înseși, în timp ce misticismul orgiastic (confuzia valorilor) să fie mai propriu democrațiilor".

Note

¹⁾ Pentru că urmă să se căsătorească, în august 1991, cu o evreică, H.S.W. (colaboratoare a profesorului din 1987, inclusiv la prezenta carte), dar și pentru atitudinea sa constantă împotriva mișcării (neo)legionare, pe care o numea "smînteala legionară" sau "Ku-Klux-Klan legionar", cum își intitula un articol publicat în "Meridian", vol. I, nr. 1, 1991, p. 64.

²⁾ Vezi articolele sale virulente, publicate mai ales în ziarul new-yorkez de limbă română "Lumea liberă", interviul acordat Gabrielei Adameșteanu, publicat la 5 aprilie 1991 în revista bucureșteană "22", numeroasele sale politice "Intervenția zorăbilor în Jermania" și "Jermania liberă", implicarea sa în vizita regelui Mihai I în SUA, în aprilie 1991 etc.

³⁾ Vezi Teresa Wiltz, "Romanians link politics prof's death", în "Chicago Tribune", 2 iunie 1991, text reluat în "România liberă", 7 iunie 1991, p. 4; Cornel Nistorescu, "O crimă în dispută politică", în "Expres", nr. 27, 9-15 iulie 1991; Ted Anton, "The killing of professor Culianu", în "Lingua franca", 30 X-12 XI, 1992 și nr. 33, 13-26 XI, 1992; Ted Anton, "Despre asasinarea profesorului Culianu" în "Lumea liberă", New York, nr. 260, 25 IX 1993; vezi și interviul acordat de Ted Anton postului Radio France International, text reluat de "Dilema", nr. 38, 1-7 oct. 1993, p. 14; Cornel Dumitrescu, "Doi ani de la asasinarea prof. Culianu. Amenințări și coincidențe", în "Lumea liberă", New York, nr. 241, 15 mai 1993.

⁴⁾ I.P. Culianu, "Reconstituiri în domeniul mitologiei românești" (dialog consemnat de Andrei Oîșteanu), în "Revista de Istorie și Teorie literară", nr. 3, 1985, pp. 89-93. A fost primul text de I.P. Culianu publicat în România după emigrarea sa.

⁵⁾ I.P. Culianu, "Post scriptum (la un dialog)", consemnat de A. Oîșteanu, în "Cotidianul. Supliment cultural L.A. & I.", 10 iunie 1991, p. 7.

⁶⁾ Ioan P. Culianu, Mircea Eliade, Cittadella Editrice, Assisi, 1978, p. 167. Ediția românească este în curs de apariție la editura Nemira.

⁷⁾ Mircea Eliade, Contribuții la filozofia Renașterii, text îngranjit de Constantin Popescu-Cadem, prefată de Zoe Dumitrescu-Bușulenga, ed. "RITL", București, 1984.

⁸⁾ I.P. Culianu, *Eros et magie à la Renaissance*, Paris, Flammarion, 1984.

(Continuare în numărul viitor)

WILLIAM TOTOK

Stigmatul colaboraționismului: cazul Christa Wolf și Heiner Müller

Nu a fost un soc prea mare cînd la începutul acestui an, într-o emisiune TV realizată de revista "Der Spiegel", s-au prezentat documente inedite din arhivă fostei Securități est-germane (Stasi) din care rezultau contactele scriitoarei Christa Wolf cu instituția reprezentativă amintită. La scurt timp după publicarea acestei informații au ajuns în mîinile presei detalii ținute secrete referitoare la contactele cu fostă Securitate ale lui Heiner Müller. Doi protagonisti principali – un fel de monstri sacri ai literaturii est-germane – s-au văzut astfel confruntați cu grave acuzații bazate pe documentele serviciului secret comunist. Opinia publică

Heiner Müller

tuit obiectul acuzațiilor de supraveghere a Securității din pricina unor suspiciuni politice. Dîntr-unul din dosare rezultă că Wolf a colaborat între 1959 și 1962 cu Stasi ca informatoare neoficială, adoptînd și un nume conspirativ – "Margarete". De acest nume, deconspirat acum de către presa germană, autoarea afirmă că nu-i aduce amintire. Totodată, Christa Wolf spune în textul citat că nu a semnat nici un angajament prin care ar fi consimțit să colaboreze cu Securitatea. Însă propoziția-cheie din marturisirea Christei Wolf a declanșat dezbaterea prin care se încerca elucidarea întrebării "Pînă unde poate să meargă o astfel de colaborare, astfel încît ea să nu aducă prejudicii altor persoane și cînd devine această -colaborare- turnărerie ordinară?"

"Cu tovarășul R., care răspunde de editura din Halle, la care lucram atunci", declară scriitoarea, "am discutat despre probleme referitoare la editura respectivă, despre probleme de politică culturală, crezind că pe această cale opinii mele critice vor ajunge la urechile celor vizăti. Anii petrecuți la Halle au constituit pentru mine o etapă importantă pentru dezvoltarea spiritului meu critic față de politică culturală din R.D.G. (...) Dosarul meu a fost închis în anul 1962, cînd m-am mutat la Potsdam. De atunci n-am mai avut nici o întîlnire cu vreun ofițer de Securitate care ar fi încercat să culeagă informații de la mine. De aceea am crezut că nu e cazul să mă refer public la acest episod".

Tocmai tăcerea Christei Wolf, care, din motive asemănătoare, s-a considerat în urmă cu sproape trei ani victimă unei campanii concertate, a declanșat amintita discuție contradictorie din Germania. Revista "Der Spiegel" a publicat o serie de citate compromisatoare din notele informative ale Christei Wolf, alias "Margarete", din care rezultă că autoarea nu a purtat doar discuții inocente, ci s-a dedat, pur și simplu, delăsunții ideologice, denunțând mai multe persoane.

Cu reproșuri asemănătoare a fost confruntat și dramaturgul Heiner Müller, care s-a complacut a poza în fața presei și a opiniei publice din Germania reunificată drept cinic nevinovat. Dacă în cazul Christei Wolf legăturile cu Securitatea au durat doar trei ani, în cazul lui Heiner Müller lucrurile se complică, deoarece acesta a întreținut contacte "oculTE" aproape pînă

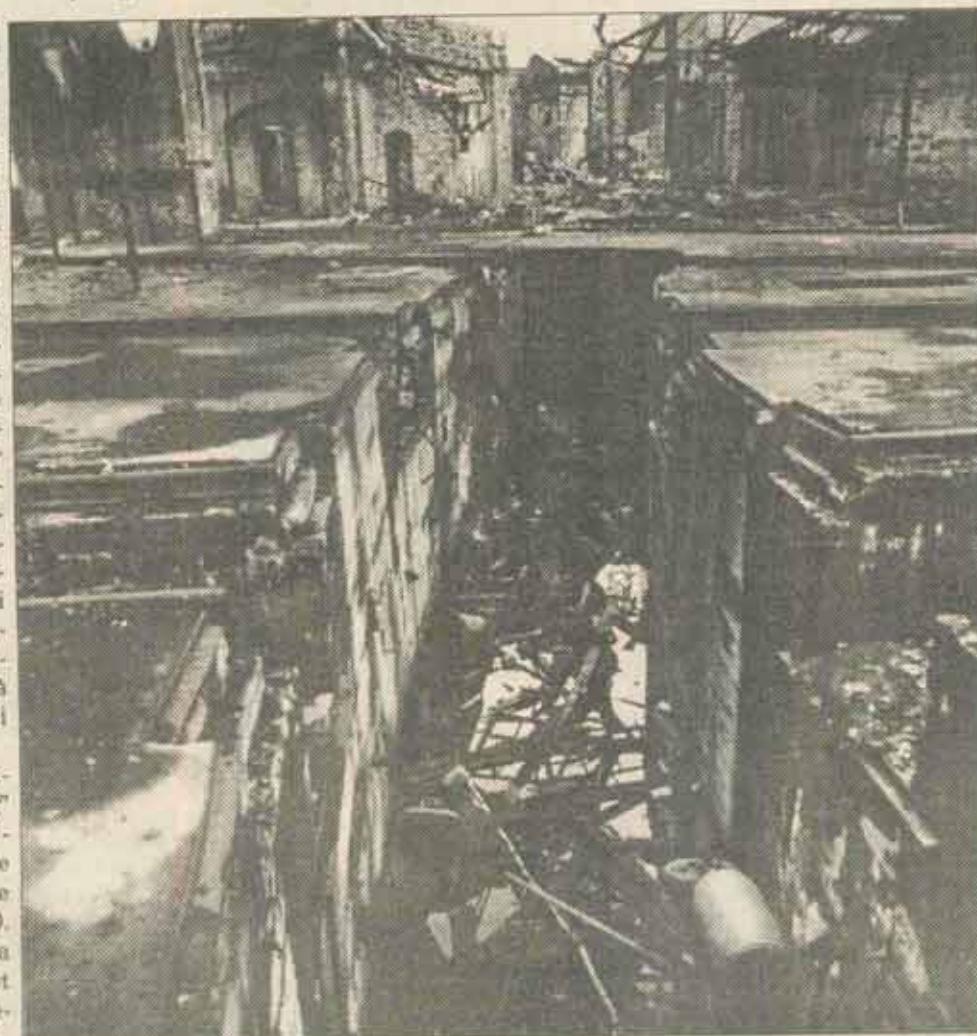
la prăbușirea Germaniei Răsăritene. Într-un volum de memorii, apărut după unificare, Müller nu face nici cîea mai mică referință la aceste legături extraliterare. După ce opinia publică a aflat detalii despre întîlnirile evazi-conspirative ale dramaturgului cu reprezentanți ai Securității, pe care dramaturgul apoi nu le-a negat, acesta și-a construit un adevărat mit justificator. Müller a declarat în repetate rînduri că întîlnirile respective n-au adus prejudicii unor terțe persoane, ci ele au fost, pur și simplu, productive pentru opera sa dramatică. Discuțiile, spunea autorul într-un interviu din "Frankfurter Rundschau", l-au ajutat să cunoască față nevăzută și mecanismele absconde ale sistemului pe care l-a "imortalizat" în parabolile sale dramatiche. Mai mult: Heiner Müller își motivează atitudinea conciliantă față de aparatul represiv est-german prin teza

Christa Wolf

imbrăcată în străile unei teorii estetice justificatoare, anume că "întreaga R.D.G., inclusiv Securitatea", i-au folosit drept "material literar", adăugind că "scriitorul chiar a avut datoria de a cunoaște materialul înconjurator prin prisma experienței directe". Într-o polemică acidulată, hebdomadarul hamburghez "Die Zeit" (nr. 5/1993) îl reproșează lui Müller această atitudine manieștă-autostificatoare, fără a se atinge de opera sa literară, concluzionind că: "Este imposibil ca cineva să fie în același timp atât timplar cât și lemn. Oare acest om rece-intelligent nu și-a dat seama că el însuși a fost transformat în material?"

Dilematica întrebare "Unde trebuie situată frontieră dintre victimă și căluș?", întrebare izvorită din contradicțiile imanente ale unui sistem totalitar nivelistor, nu a fost elucidată. Reacțiile celor implicați cuprind, pe de altă parte, o ară largă de motivări: de la pocăință pînă la negarea oricărei vinovății; mai ales intelectualii, ca purtători ai conștiinței unui popor, se situează între cei doi poli, căutind cu infrigurare să-și ascundă culpa. Cu cea mai mare seriozitate, Christa Wolf, de pildă, care se află în prezent în Statele Unite, a comparat dezbaterea din presa germană cu acea vînătoare de vrăjitoare la care au fost supuși scriitorii prizonieri de către naziști și care au luat calea pribegiei. Exilul unor Thomas și Heinrich Mann, Lion Feuchtwanger, Bertolt Brecht, Anna Seghers și al celorlalți zeci și zeci de scriitori germani plecați în timpul dictaturii hitleriste, în nici un caz nu poate fi comparat cu o dezbatere publică necesară, care, în ultimă instanță, nu e ucigașă precum mașina dictaturii naziste. Si reproșul Christei Wolf, lansat cu dezinvoltură împotriva criticiilor, cum că aceștia "urmăresc prin această campanie distrugerea culturii care a existat în RDG", "criminalizînd" autorii est-germani, este mai mult decît discutabil. Poate tocmai această declarare este simptomatică pentru criza de identitate pomenită. Cine s-ar fi gîndit în vara anului 1989 că tocmai dosarele Securității est-germane, întocmite cu acuratețe prusacă, vor contribui patru ani mai tîrziu la un proces real de purificare estetică și politică? Si asta nu în dauna victimelor de ieri!

"Deasupra și dedesubt", gara Anhalter din Berlin (reproducere din catalogul expoziției de fotografie și sculptură Peter Jacobi, Galeria Rondă, Teatrul Național, București, 1993)

(Difuzat de "Europa Liberă", 21 septembrie 1993)

TEATRU

IRINA COROIU

Cui îi e frică de... Caragiale?

Initial atribuit arbitrar acestei a patra editii a Festivalului National de Teatru "I.L. Caragiale", calificativul "experimental" avea sa-si cinstige in mod spontan si imprevizibil o acceptie inedita, certificind faptul ca, in ansamblu, fenomenul teatral romanesc este viu si are capacitat de regenerare diverse.

Respingerea de catre comitetul tricelui de selectie a unui spectacol precum Antigona in viziunea lui Alexandru Tocilescu a determinat o reacție benefica din partea Teatrului "Bulandra", care a avut initiativa programarii in nocturna a unei serii de reprezentari cu mai multe monturi recente - Visul unei nopti de vară, regia Liviu Ciulei, Teatrul comic, regia Silviu Purcărete, Vizita bătrânei doamne, regia Felix Alexa, A saptea poruncă, regia Gelu Colceag, Jocul de-a măcelul, regia Beatrice Bleonț și, bineintele, Antigona. S-a instituit astfel in paralel cu oficialul concurs si o mișcare fringe - deloc "marginală" -, care avea sa se dezvolte "impodobind" competitia, nu foarte bogată numeric si neechilibrată in raport cu premiile numeroase.

Au venit in turneu (si au reusit, la rindul lor, sa aibă parte de un public - in special tinăr - avid de nouătăți) colective temerare. Teatrul "Ginta Latină" din Chișinău cu Vinătoarea de sobolani de V. Turrini, in regia lui Viaceslav Madan, si Teatrul Tineretului din Piatra Neamț cu Procesul kafkian, regizat de Steven Berkoff ca pantomimă epică grotescă pusă in scenă de Alison Sinclair. Tinăra engleză a făcut asistență de regie la Silviu Purcărete și Andrei Serban - o experiență extraordinară care materializează in avans izbinda programului de schimburi teatrale demarate tot in aceste zile de către UNITER in colaborare cu Asociația "Noroc" din Marea Britanie.

Din Marea Britanie au venit, de altfel, cei mai mulți oameni de teatru care s-au alăturat altor oaspeți, directori de festivaluri (in mod sigur se va deschide drum mondial si pentru un spectacol de excepție ca Richard III de Mihai Măniuțiu), regizori, actori, critici din toate punctele cardinale, atrași de reputația teatrului românesc, pe care și-au dorit să-l cunoască și la el acasă, într-un moment ce a dovedit interesant, dinamic. Mărturie - "oglinză" festivalului, re-

vista cu același nume, o performanță a universitarilor ATF, care nu și-au neglijat colegii prezenți, evident, cu "Teatrul de mine".

Întrebările generice (Teatrele naționale - expresie a unui fapt cultural sau un statut impus? Revenirea la clasică - un refugiu cultural sau un impuls vital? Teatrul - expresie a identității culturale?) lansate in cadrul dezbatelerilor organizate de UNITER sub genericul "Trilogia tranzitiei" aveau să se regăsească și la Forumul dramaturgiei originale. Urmează să se constate in timp dacă se va reuși - in fine - să se reactiveze apetitul regizorilor români pentru autorii autohtoni (surpriza ar putea să vină și din partea unor directori de scenă de peste hotare; abia atunci gheata snowballului ar fi spart definitiv!), in scrierile cărora trebuie să se investească cel puțin tot atita talent cît și in textele autorilor străini. Un demers de acest gen aparține Cătălăinei Buzoianu, inscrisă in competiție cu un original "Vișniec" (scriitor cu "dublă cetățenie" artistică), Teatrul descompus fiind incununat cu un premiu internațional in chiar ziua premierei cu Pescarusul, personală exgeză a regizoarei, eveniment care ad-hoc a devenit un preambul de bun augur al festivalului.

Prin insăși natura sa repertorială, teatrul are premisele "internăționalizării", valoarea actului teatral operind mult învățatul salt de la noțiunea de "național reprezentativ" la cea de "universal valabil". Exemplu concret: scriitorul israelian Joshua Sobol, prezent in România fiindcă spectacolul Naționalului bucureștean a deschis festivalul cu piesa sa, Ghetou, într-o copleșitoare și unică montare datorată lui Victor Ioan Frunză.

Orizontul de aşteptare al publicului merită să fie însă și direcțional. De aceea, n-ar fi trebuit să se uite o interesantă tentativă de configurare a unui nou destin al piesei Năpasta - spectacol realizat de tinăra Dana Dima pe chiar prima scenă și târziu. Cu atât mai mult cu cît s-a vehiculat ideea de a renunța la "patronul" manifestării din... lipsă de monturi Caragiale! Prezența in atenția generală a acestei monturi de subtil rafinament psihologic, cu impact direct in conștiința insului contemporan, ar fi sporit șansa ca geniul tutelar al spiritualității românești să acționeze mai eficace.

Peter Jakobi:
"Rodica și Eugen Ionescu",
1988

GHEORGHE VIDA

PETER JAKOBI - sculptură & fotografie

Deschisă in Sala Rondă a Galeriilor Artexpo de la Teatrul Național, expoziția lui Peter Jakobi readeuce în atenția publicului autohton pe unul dintre puținii artiști, originari din România, cu o reală notorietate internațională.

Plecă din țară în 1970, având în prezent un atelier la Wurmberg și fiind profesor la Fachhochschule für Gestaltung din Pforzheim (Germania). Peter Jakobi posedă un palmares expozițional prestigios, ca și realizări monumentale de amplioare; de asemenea, este prezent în cele mai renumite colecții muzeale de artă modernă. Avansăm aceste cîteva informații pentru a putea adăuga imediat că acest palmares impresionant este confirmat pe deplin de actuala selecție din opera artistului, care constituie totuși doar un segment posibil dintr-o vastă investigare pluridisciplinară a unor teritorii artistice, divergente în aparență. Însă adevărată surpriză a acestei desfășurări atent studiate, cu accent și rupere de ritm, rafinat gîndire de artist, este modul în care el concepe fotografia ca mijloc de expresie de sine stătător, capabilă să iluzioneze un spațiu misterios, cu o încarcătură simbolică semnificativă. În acest sens, pot fi deslușite nuclele tematici ce definesc creația sa fotografică. Astfel, el purcede la un comentariu inedit al operelor lui Brâncuși, aflate la Craiova, marcindu-se interfețele cu biografia regăsirii lor, prin ingenioase suprapunerile de imagini, conferindu-le o nouă dimensiune existențială; realizează portrete ale unor remarcabili contemporani de o splendidă pregnanță caracterologică; exorcizează într-un fel istoria tragică a Germaniei, înregistrind bunkere și linii de apărare din ultimul război mondial, ruine, lucrări de fortificații și alte rămășițe, treptat transformate de o natură atotcuprinzătoare, melancolică și grandioasă. Alte imagini sunt recompose din rezultate de atelier, uneori în tradiție suprarealistă, în orice caz mereu neliniștită, chiar provocatoare prin insolit, la care se adaugă fotografii propriilor lucrări, instalații și performanțe, îmbăiate de o lumină dramatică regizată.

În ce privește machetele de monumente (unele amplasate), pe lîngă faptul că se structurează, cu o deosebită forță de impact, ca mari semne ale memoriei colective, ele sintetizează minimalismul transant cu organicitatea vizuinii și vigoarea construcției arhitecturale postmoderne. Desigur, ele ar merita o analiză aparte și din punctul de vedere al parcursului ambiental pe care-l presupun, abordat ca parte a unui sistem coerent de artisticizare a mediului. Uneori se mizează îndrăzneț pe simplitatea unor elemente modulare, crescute apoi într-o dezvoltare spectaculoasă, neașteptată, dar care se impune cu evidență de neclinit a firescului. Nimic nu este lăsat la voia întimplării, chiar și accidentele din textura materialelor sunt prevăzute, pîndite și programate. Una din cele mai fertile obsesii reiterate de Jakobi credem că este transferul permanent dintre artificial și natural, dintre artefact și ceea ce este un dat cu valențe artistice izolat, ca atare, de ochiul infailabil al creatorului. În încheiere, nu putem să nu pomenim somptuosul catalog al expoziției, prilej de bucurie vizuală, demn de înaltul spectacol idealistic și formal, semnat Peter Jakobi.

Palmares

FLORICA ICHIM

Să ne bucurăm: publicul vine la teatru

• Marele premiu al Festivalului și trofeul orașului București: Teatrul Odeon pentru "Richard al III-lea" in regia lui Mihai Măniuțiu.

• Premiul pentru regie "Ion Sava": Silviu Purcărete, realizatorul spectacolelor "Phaedra", la Teatrul Național din Craiova, și "Decameronul", la Teatrul "Anton Pann" din Rimnicu-Vilcea.

• Premiul pentru cea mai bună scenografie: Adriana Grand pentru "Ghetou", la Teatrul Național din București.

• Premiul "L.S. Bulandra" pentru cea mai bună interpretare feminină: Maia Morgenstern pentru rolul Hayă din "Ghetou".

• Premiul "Costache Aristia" pentru cea mai bună interpretare masculină: Marcel Iures, pentru rolul titular din "Richard al III-lea".

• Premiul "Toma Caragiu" pentru cel mai valoros debut: Alexandru Vasilescu, regizorul spectacolului "Legături primejdioase" al Teatrului de Buzunar din Chișinău.

• Premiul UNITER pentru originalitatea creației regizorale: Victor Ioan Frunză, creatorul spectacolului "Ghetou".

• Premiul "Fundației pentru Reconstrucția Bucureștiului": Horatiu Mălăele, Mircea Rusu și Suzana Macovei, pentru rolurile din "Teatrul descompus", respectiv "Ghetou" și "Decameronul" - Rimnicu-Vilcea.

• Premiul special al juriului: Mircea Diaconu pentru "Genz" din "Ghetou" și Dorina Crișan-Rusu pentru muzica la același spectacol.

• Premiul ziarului "Libertatea": Ilie Gheorghe pentru rolul din "Decameronul 645".

• Premiul pentru cel mai bun spectacol cu o piesă românească nu s-a acordat.

Sectia română a Asociației Internaționale a Criticilor a acordat o bursă de merit pentru cel mai reușit spectacol propus de secțiunea "Teatrul de mine" - "Jocul de-a măcelul" de Eugen Ionescu, regia Beatrice Bleonț.

JOZEF DARSKI

Ciudatul caz al Bulgariei

Divizări în cadrul Opoziției

Odată cu primele alegeri parlamentare libere din octombrie 1991 și cu alegerile prezidențiale din ianuarie 1992, forțele necomuniste victorioase au preluat puterea în Bulgaria. Această grupare era formată, totuși, din patru forțe rivale care, uneori, își impletește interesele. Acestea erau cabinetul președintelui Jelio Jelev; Uniunea Forțelor Democrațice (UFD), o coaliție; Confederația Muncii "Podkrepă" și Mișcarea pentru Drepturi și Libertăți (MDL), partid care reprezintă minoritatea turcă și pe bulgarii musulmani. În primăvara anului 1991, s-a declanșat un conflict între președintele Jelev și celelalte trei grupuri, legat de cursul tranzitiei Bulgariei, conflict care a determinat ulterior restructurarea coalițiilor politice și căderea guvernului anticomunist UFD.

Jelio Jelev a apărut din cadrul Clubului de Sprijin pentru Glasnost și Perestroika, fondat încă de pe vremea regimului Jivkov de către comuniștii reformatori și suporterii lui Gorbaciov și a fost ales președinte de un parlament încă dominat de către Partidul Socialist Bulgar în iulie 1990.

În Bulgaria, ridicarea unei Opoziții care să participe la putere a fost determinată de un anumit segment din aparatul de guvernare. Spre deosebire de situația din Polonia în 1989, Opoziția era încă nediferențiată. În momentul căderii lui Jivkov și era foarte greu să-i deosebești pe reformatorii din cadrul Partidului Comunist de Opoziția propriu-zisă. În acel moment erau trei grupuri care actionau într-o coaliție tacită: dușmanii personali ai lui Jivkov, reformatorii gorbaciști și oponenții Partidului Comunist.

Abia la sfîrșitul lui 1989 s-a produs o delimitare clară a comuniștilor reformatori de necomuniști.

În vreme ce președintele Jelev a ajuns cel mai popular politician al Bulgariei, în cadrul Opoziției a avut loc o a doua diviziune, de data asta între necomuniști și anticomuniști. Catalystul a fost lupta pentru adoptarea unei Constituții noi și oportunitatea organizării de noi alegeri.

Spiritus movens al taberei anticomuniste era Konstantin Trencev, conducătorul confederației "Podkrepă". Împreună cu adeptii săi din UFD și cu activiștii mai radicali din cadrul acesteia, el a început să facă presiuni pentru alegeri anticipate, care să se țină înainte de a se vota noua Constituție, astfel încât PSB să nu poată face nici un fel de aranjamente constituționale.

Divizarea din cadrul UFD a dus la desprinderea a patru organizații: Ekoglasnost, Cluburile în Sprijinul Democrației, Verzii și Social-Democrații.

În timp ce pentru public (și pentru observatorii externi) toate acestea au părut, probabil, confuze, pentru anticomuniști, inclusiv Stefan Savov, conducătorul Partidului Democratic, și Alexandr Iordanov, liderul Partidului Democratic Radical, aceste mișcări au dus la consolidarea puterii lor în cadrul UFD. Fiecărui eliniște din UFD nu au reușit să se unească și nici una dintre ele nu a fost capabilă să cîștige 4% din voturi, limită minimă pentru a ocupa locuri în Parlament. UFD, pe de altă parte, condusă acum de Filip Dimitrov, a cîștigat o majoritate puternică de 34,4% și 110 locuri, față de PSB, condus de Andrei Lukanov, care a obținut 33,1% și 106 locuri. UFD a putut forma un guvern de coalizie cu MDL (7,5% din voturi și 24 de locuri).

Cind s-au publicat liste secrete de colaboratori ai Departamentelor 1, 2 și 4 din cadrul Serviciului de Securitate a Statului - Informații, Contrainformații și Departamentul opoziției politice -, nimeni nu a fost surprins că listele conțineau numele multor activiștii care au părăsit UFD ca urmare a primei (decembrie 1989) și a celei de-a doua (aprilie-mai 1991) scindări. Toate numele de frunte erau acolo.

În timp ce președintele a avut un rol esențial în votarea noii Constituții și chiar a sprijinit acțiunea Poliției împotriva deputaților protestari din grupul celor 39, el nu și-a putut permite încă să se rupă de UFD înainte de alegerile prezidențiale. Grupul exclus din UFD constituia baza politică a lui Jelev. Însă alegerile parlamentare i-au demonstrat că sunt prea slabî pentru a putea constitui un punct de sprijin în campania sa electorală. Pe de altă parte, UFD nu avea un alt politician, suficient de cunoscut, pentru a-l înlocui pe Jelev cu un candidat propriu. Jelev nu putea cîștiga decît în calitate de candidat al UFD, și singurul candidat care putea cîștiga pentru UFD era Jelev.

Conflictul dintre Jelio Jelev și UFD

În ianuarie 1992, odată cu terminarea alegerilor prezidențiale, au început să se contureze două linii de bătăie în cadrul taberelor noncomuniste. Vechiul conflict dintre președinte și UFD a reînăpat și un nou conflict a atins și alianța "Podkrepă"-UFD.

Gabriela Adameșteanu (redactor-șef), Rodica Palade (redactor-șef adjunct), Andrei Cornea (redactor-șef adjunct), Dan Perjovschi (director artistic), Horatiu Pepine (publicist comentator), Oana Armeanu (actualitate culturală), Marian Chiriac (actualitate politică), William Totok (corespondent la Berlin), Ion Miron Damian (corespondent la Paris), Florina Popa (șef departament economic), Cornelia Niculae (contabil), Radu Dobândă (șef serviciu corectură), Alexandru Cirip (corectură), Gina Marin (fotoreporter, secretariat), Mircea Ionescu (șef serviciu difuzare), Ioan Condor, Mihnea Chișiu, Flori Sava (difuzare)

Responsabil de număr: Rodica Palade

Redacția și administrația: București, Calea Victoriei 120. Tel 614.17.76, Telex 311.22.08

bri ai UFD) și de a alimenta un conflict cu armata.

Pe 18 septembrie, conducătorul Serviciului Național de Informații, Brigo Asparuhov, l-a acuzat pe Konstantin Mișev, un consilier al primului-ministrului Dimitrov, persoană considerată răspunzătoare pentru căderea ministrului Apărării Ludjev, de vînzare ilegală de arme către Macedonia, în iulie trecut. El l-a acuzat pe Dimitrov că a riscat securitatea și prestigiul Bulgariei. Primul-ministrul s-a apărat împotriva acuzațiilor, pretinzând că îl trimisese pe Mișev să explice poziția Bulgariei și refuzul de a furniza arme acestui stat nou și vulnerabil. Ca răspuns, Dimitrov și UFD au demascat vînzarea ilegală de arme către Liban, în luna august, de către Zdravko Popov, consilier al președintelui.

Mai tîrziu, Asparuhov l-a cerut scuze lui Dimitrov, recunoscând public că Mișev "își dusese corect la îndeplinire misiunea, conform instrucțiunilor primite de la primul-ministru", dar Parlamentul a ignorat retractarea și l-a denunțat formal pe primul-ministru, la 15 octombrie. Această acțiune a arătat clar că președintele dăduse semnalul de răsturnare a lui Dimitrov și că, în Parlament, o nouă majoritate și-a grupat forțele. Prima manifestare a puterii sale a fost demiterea președintelui Parlamentului, Stefan Savov.

UFD și Guvernul Dimitrov au hotărît că este timpul să-l stace pe Jelev din plin, mai ales după ce acesta a părăsit ostentativ în intîlnire cu conducerea UFD din 18 septembrie. Sugarev și șeful Comisiei de securitate, Slatinski, împreună cu alt 62 de deputați parlamentari ai UFD, l-au acuzat pe președinte că și-a depășit prerogativele atunci cind a semnat tratatul cu Rusia în 4 septembrie, înainte ca Parlamentul să fi avut o sansă să-l vadă și să-l aprobe. (Principalul motiv al contestării a fost punctul 4 al tratatului, care obligă Bulgaria și Rusia să se contacteze reciproc în cazul unei crize internaționale sau a înrăutățirii situației internaționale, mai ales în Europa și în zona mediteraneană.)

La rîndul său, președintele a propus public creația unui "guvern de experti", avîndu-l pe prietenul său Ludjev în funcția de prim-ministru. Jelev a mai propus pe Asen Micikovski de la Partidul Socialist Alternativ și pe Venceslav Dimitrov pentru funcția de ministru secretar de stat și a mai sugerat ca MDL să dețină un sfert din minister. Aceasta era o propunere ciudată de vreme ce Venceslav Dimitrov făcea parte din radicalul Centru Creștin-Democrat Unit, al căruia lider, ministru Afacerilor Externe, Stoian Ganev, fusese contracandidat atât pentru funcția de prim-ministru, cit și pentru cea de președinte. Dar Jelev era interesat să-si atragă Centrul Creștin-Democrat Unit de partea sa și să-l îndepărteze de UFD.

Căderea cabinetului era acum doar o chestiune de timp. MDL și PSB și-au unit forțele ca la 15 octombrie să propună reconsiderarea legii asupra lustrației. Alexandr Iordanov, președintele Parlamentului, a tras atenția că ar fi posibil ca presa să înceapă publicarea numelor colaboratorilor secreți și chiar așa-să-și întimplă.

La o zi după căderea cabinetului lui Dimitrov, UFD i-a cerut lui Jelev să demisioneze. Puțin mai tîrziu, "Democrația", ziarul UFD, l-a acuzat pe președinte de a-l fi săntajat pe Dogan să voteze împotriva Guvernului. Conform afirmațiilor ministrului Afacerilor Interne, Sokolov, arhivele Departamentului 1 fusese transferate la Serviciul Național de Informații și astfel președintele avea acces la dosarele sale care conțineau dezvăluiri facute publice de către un fost ofițer de informații bulgar, Radislav Raikov, care a pretins că Dogan, sub numele codificat "Sava", fusese recrutat în 1974 pentru a fi infiltrat în mișcarea turcă pentru drepturile omului și mai apoi în serviciile speciale turce.

Criza guvernamentală, începută prin votul de neîncredere din 28 octombrie, a durat mai mult de două luni. Ea s-a încheiat la 30 decembrie, cind Liuben Berov, un consilier al lui Jelev, a fost formal propus pentru postul de prim-ministru de către MDL și aleas de alianța PSB-MDL. În februarie, MDL a sugerat înființarea unui Consiliu Consultativ care să sprijine Guvernul Berov cu aceeași cîțiva extraparlamentari "de centru" propuși pentru un al treilea guvern Dimitrov. În sfîrșit, președintele a cîștigat confruntarea cu UFD.

Dacă s-ar ține alegeri acum, un sondaj efectuat în aprilie 1993 ne arată că UFD ar putea conta doar pe 28% din voturi, față de 27% pentru PSB, 7,5% MDL și, probabil, în jur de 10% pentru noua Uniune pentru Democrație a lui Ludjev și Micikovski și altii "centriști". Astfel, UFD a protestat la ideea de a ține noi alegeri parlamentare și prezidențiale. O astfel de atitudine din partea UFD ar sancționa ceea ce se numește "recomunizarea" actualului guvern, în care "foști" comuniști au început deja să cîștige pozițiile din administrația de stat pe care le-au pierdut mai înainte în favoarea UFD.

Traducere și adaptare de ADRIANA TUDOR
(După UNCAPTIVE MINDS, vol. 6, nr. 2(23)/1993)

Tipărit la
"PROGRESUL
ROMÂNESC" SA
Calea Plevnei 114
Tehnoredactare
computerizat
Adrian Baltag
Revista "22"

ISSN-1220-5761